

השוואה חזותית של הלכות חמץ ומצה: נוסח הדפוס (מימין) מול נוסח מהדורת רמב"ם שלם ומדוייק.
 © כל הזכויות שמורות ליוחאי מקבילי ולישיבת אור וישועה.

מקרא:

באדום - כל השינויים המהותיים והמשניים.

רקע צהוב - שינוי חלוקת הלכות

רקע חום - שינוי משמעותי המשנה את מובן ההלכה.

באמצע בתכול - הערות על יתרונות המהדורה, ועל משמעות השינויים.

- 1 פרק ראשון.....
- 3 פרק שני.....
- 6 פרק שלישי.....
- 8 פרק רביעי.....
- 9 פרק חמישי.....
- 13 פרק ששי.....
- 15 פרק שביעי.....
- 17 פרק שמיני.....

הנוסח השלם והמדוייק		נוסח מהדורת וילנא
<p>הלכות חמץ ומצה יש בכללן שמונה מצוות. שלש מצוות עשה. וחמש מצוות לא תעשה. וזה הוא פרטן: (א) שלא לאכול חמץ ביום ארבעה עשר מחצות היום ולמעלה. (ב) להשבית שאור ביום ארבעה עשר. (ג) שלא לאכול חמץ כל שבעה. (ד) שלא לאכול תערובת חמץ כל שבעה. (ה) שלא יראה חמץ כל שבעה. (ו) שלא ימצא חמץ כל שבעה. (ז) לאכול מצה בלילי הפסח. (ח) לספר ביציאת מצרים באותו הלילה. ובאור מצוות אלו בפרקים אלו.</p>	<p>שינוי משמעותי: האם מצוות ההשבחה היא ביום ארבעה עשר או גם אחר מכן.</p>	<p>הלכות חמץ ומצה יש בכללן שמונה מצוות. שלש מצוות עשה. וחמש מצוות לא תעשה. וזהו פרטן: (א) שלא לאכול חמץ ביום ארבעה עשר מחצות היום ולמעלה. (ב) להשבית שאור ביום ארבעה עשר. (ג) שלא לאכול חמץ כל שבעה. (ד) שלא לאכול תערובת חמץ כל שבעה. (ה) שלא יראה חמץ כל שבעה. (ו) שלא ימצא חמץ כל שבעה. (ז) לאכול מצה בלילי הפסח. (ח) לספר ביציאת מצרים באותו הלילה. וביאור מצוות אלו בפרקים אלו:</p>

פרק ראשון

<p>א. כל האוכל כזית חמץ בפסח מתחלת ליל חמשה עשר עד סוף יום אחד ועשרים בניסן במזיד חייב כרת, שנאמר "כי כל חמץ ונכרתה" (שמות יב, טו). בשוגג חייב קרבן חטאת קבועה. אחד האוכל ואחד הממחה ושותה.</p> <p>ב. החמץ בפסח אסור בהנייה, שנאמר "לא יאכל חמץ" (שמות יג, ג) לא יראה בו התר אכילה. והמניח חמץ ברשותו בפסח אף על פי שלא אכלו עובר בשני לאוין, שנאמר "והניח חמץ" (שמות יג, ז; דברים טז, ד) ונאמר "שאר לא ימצא בבתיכם" (שמות יב, יט). ואסור החמץ ואסור השאור שבו מחמץין אחד הוא.</p> <p>ג. אינו לוקה משום "לא יראה" (שמות יג, ז; דברים טז, ד) ו"לא ימצא" (שמות יב, יט) אלא אם כן קנה חמץ בפסח או חמץ כדי שיעשה מעשה. אבל אם היה לו חמץ קודם הפסח ובא הפסח ולא ביערו אלא הניחו ברשותו, ובא</p>	<p>הפניות למקורות הפסוק</p> <p>בסוגריים: תיקון ציטוט הפסוק. פתחית כל ראשי התיבות. ניקוד הפסוקים.</p>	<p>א. כל האוכל כזית חמץ בפסח מתחלת ליל חמשה עשר עד סוף יום אחד ועשרים בניסן במזיד חייב כרת, שנאמר כי כל אוכל חמץ ונכרתה. בשוגג חייב קרבן חטאת קבועה. אחד האוכל ואחד הממחה ושותה:</p> <p>ב. החמץ בפסח אסור בהנייה שנאמר לא יאכל חמץ לא יראה בו התר אכילה. והמניח חמץ ברשותו בפסח אע"פ שלא אכלו עובר בשני לאוין שנאמר לא יראה לך שאור בכל גבולך ונאמר שאור לא ימצא בבתיכם. ואיסור החמץ ואיסור השאור שבו מחמץין אחד הוא:</p> <p>ג. אינו לוקה משום לא יראה ולא ימצא אלא אם כן קנה חמץ בפסח או חמץ כדי שיעשה בו מעשה. אבל אם היה לו חמץ קודם הפסח ובא הפסח ולא ביערו אלא הניחו ברשותו אף על פי שעבר על שני לאוין אינו לוקה</p>
---	--	---

<p>אף על פי שעבר על שני לאוין. אינו לוקה מן התורה, מפני שלא עשה מעשה. ומכין אותו מכת מרדות.</p> <p>ד. חמץ שעבר עליו הפסח אסור בהנייה לעולם. ודבר זה קנס הוא מדברי סופרים, מפני שעבר על בל יראה ובל ימצא אסרוהו, ואפלו הניחו בשגגה או באונס, כדי שלא יניח אדם חמץ ברשותו כדי שיהנה בו אחר הפסח.</p> <p>ה. חמץ שנתערב בדבר אחר, בפסח בין במינו בין שלא במינו הרי זה אסור בכל שהוא. וחמץ שלישראל שעבר עליו הפסח, אף על פי שהוא אסור בהנייה, אם נתערב בין במינו בין שלא במינו הרי זה מותר לאכלו אחר הפסח. שלא קנסו ואסרו אלא בחמץ עצמו, אבל התערובת מותרת באכילה לאחר הפסח.</p> <p>ו. אין חייבין כרת אלא על אכילת עצמו שלחמץ. אבל ערוב חמץ כגון כותח הבבלי ושכר המדי וכל הדומה להן מדברים שהחמץ מעורב בהן, אם אכלן בפסח לוקה ואין בו כרת, שנאמר "כל מחמצת לא תאכלו" (שמות יב, כ). במה דברים אמורים, בשאכל כזית חמץ בתוך התערובת בכדי אכילת שלש ביצים הוא שלוקה מן התורה. אבל אם אין בתערובת כזית בכדי אכילת שלש ביצים, אף על פי שאסור לו לאכל, אם אכל אינו לוקה אלא מכת מרדות.</p> <p>ז. האוכל מן החמץ עצמו בפסח כל שהוא הרי זה אסור מן התורה, שנאמר "לא יאכל חמץ" (שמות יג, ג). ואף על פי כן אינו חייב כרת או קרבן אלא על כשעור שהוא כזית. והאוכל פחות מכזית במזיד מכין אותו מכת מרדות.</p> <p>ח. אסור לאכול חמץ ביום ארבעה עשר מחצות היום ולמעלה שהוא מתחלת שעה שביעית ביום. וכל האוכל בזמן זה לוקה מן התורה שנאמר לא תאכל עליו חמץ, כלומר על קרבן הפסח. כך למדו מפי השמועה בפירוש דבר זה לא תאכל חמץ משעה שראויה לשחיטת הפסח שהוא "בין הערב" (שמות יב, ו) והוא חצי היום.</p> <p>ט. ואסרו חכמים לאכול חמץ מתחלת שעה ששית כדי שלא יגע באיסור תורה. ומתחלת שעה ששית יהיה החמץ אסור באכילה ובהנייה, שעה ששית מדברי סופרים, ושאר היום משביעית ומעלה מן התורה.</p> <p>שעה חמישית אין אוכלין בה חמץ גזרה משום יום המעונן, שמא יטעה בין חמישית וששית. ואינו אסור בהנייה בשעה חמישית, לפיכך תולין בה תרומה ולחם תודה וכיוצא בהן מחמץ שהוא קדש, לא אוכלין ולא שורפין, עד שתגיע שעה ששית שורפין הכל.</p>	<p>לדעת מהרי"ק המשמעות היא מתן החמץ נתערב האם לפני פסח (כמשמעת נוסח כת"י) או בפסח עצמו.</p>	<p>מן התורה מפני שלא עשה בו מעשה. ומכין אותו מכת מרדות :</p> <p>ד. חמץ שעבר עליו הפסח אסור בהנייה לעולם. ודבר זה קנס הוא מדברי סופרים מפני שעבר על בל יראה ובל ימצא אסרוהו. אפילו הניחו בשגגה או באונס. כדי שלא יניח אדם חמץ ברשותו בפסח כדי שיהנה בו אחר הפסח :</p> <p>ה. חמץ שנתערב בדבר אחר תוך הפסח בין במינו בין שלא במינו הרי זה אסור בכל שהוא. וחמץ של ישראל שעבר עליו הפסח אף על פי שהוא אסור בהנייה אם נתערב בין במינו בין שלא במינו הרי זה מותר לאכלו אחר הפסח. שלא קנסו ואסרו אלא בחמץ עצמו אבל התערובת מותר באכילה לאחר הפסח :</p> <p>ו. אין חייבין כרת אלא על אכילת עצמו של חמץ אבל עירוב חמץ כגון כותח הבבלי ושכר המדי וכל הדומה להן מדברים שהחמץ מעורב בהן אם אכלן בפסח לוקה ואין בו כרת שנאמר כל מחמצת לא תאכלו. במה דברים אמורים בשאכל כזית חמץ בתוך התערובת בכדי אכילת שלש ביצים הוא שלוקה מן התורה. אבל אם אין בתערובת כזית בכדי אכילת שלש ביצים אף על פי שאסור לו לאכול אם אכל אינו לוקה אלא מכין אותו מכת מרדות :</p> <p>ז. האוכל מן החמץ עצמו בפסח כל שהוא הרי זה אסור מן התורה שנאמר לא יאכל. ואף על פי כן אינו חייב כרת או קרבן אלא על כשעור שהוא כזית. והאוכל פחות מכזית במזיד מכין אותו מכת מרדות :</p> <p>ח. אסור לאכול חמץ ביום ארבעה עשר מחצות היום ולמעלה שהוא מתחלת שעה שביעית ביום. וכל האוכל בזמן הזה לוקה מן התורה שנאמר לא תאכל עליו חמץ, כלומר על קרבן הפסח. כך למדו מפי השמועה בפירוש דבר זה לא תאכל חמץ משעה שראויה לשחיטת הפסח שהוא בין הערבים והוא חצי היום :</p> <p>ט. ואסרו חכמים לאכול חמץ מתחלת שעה ששית כדי שלא יגע באיסור תורה. ומתחלת שעה ששית יהיה החמץ אסור באכילה ובהנייה כל שעה ששית מדברי סופרים ושאר היום משביעית ולמעלה מן התורה. שעה חמישית אין אוכלין בה חמץ גזרה משום יום המעונן שמא יטעה בין חמישית לששית. ואינו אסור בהנייה בשעה חמישית. לפיכך תולין בה תרומה ולחם תודה וכיוצא בהן מחמץ שהוא קדש לא אוכלין ולא שורפין עד שתגיע שעה ששית ושורפין הכל :</p>
--	---	--

<p>י. הא למדת שמותר לאכול חמץ ביום ארבעה עשר עד סוף שעה רביעית, ואין אוכלין בשעה חמישית אלא נהנין בו. והאוכל בשעה ששית מכין אותו מכת מרדות. והאוכל מתחלת שעה שביעית לוקה.</p>		<p>י. הא למדת שמותר לאכול חמץ ביום ארבעה עשר עד סוף שעה רביעית. ואין אוכלין בשעה חמישית אבל נהנין בו. והאוכל בשעה ששית מכין אותו מכת מרדות. והאוכל מתחלת שעה שביעית לוקה.</p>
---	--	---

פרק שני

א. מצות עשה מן התורה להשבית החמץ קודם זמן אסור אכילתו, שנאמר **"אך ביום הראשון תשביתו שאר מבתיכם" (שמות יב, טו)**, ומפי השמועה למדו שהראשון זה הוא יום ארבעה עשר. וראיה לדבר זה מה שכתוב בתורה **"לא תשחט על חמץ דם זבחי זבחי" (שמות לד, כה)**, כלומר לא תשחט הפסח והחמץ קיים. ושחיטת הפסח הוא יום ארבעה עשר אחר חצות.

ב. ומה היא השבתה זו האמורה בתורה, היא שיבטל החמץ **מלבדו** ויחשוב אותו כעפר וישים בלבו שאין ברשותו חמץ כלל, ושכל חמץ שברשותו הרי הוא כעפר וכדבר שאין בו צורך כלל.

ג. ומדברי סופרים לחפש אחר החמץ במחבואות ובחורים ולבדוק ולהוציאו מכל גבולו. וכן מדברי סופרים שבודקין ומשביתין החמץ בלילה מתחלת ליל ארבעה עשר לאור הנר, מפני שבלילה כל העם מצויין בבתיהם, ואור הנר יפה לבדיקה. ואין קובעין מדרש בסוף יום שלשה עשר, וכן החכם לא יתחיל לקרות בעת זו שמא ימשך וימנע מבדיקה בתחלת זמנה.

ד. אין בודקין לא לאור הלבנה, ולא לאור החמה, ולא לאור האבוקה, אלא לאור הנר. במה דברים אמורים, בחורים ובמחבואות. אבל אכסדרה שאורה רב אם בדקה לאור החמה דיו. ואמצע החצר אינו צריך בדיקה, מפני שהעופות מצויים שם, והן אוכלין כל חמץ שיפול שם.

ה. חזר שבאמצע הבית שבין אדם לחברו זה בודק עד מקום שידו מגעת וזה בודק עד מקום שידו מגעת והשאר מבטלו בלבד. **אבל חזר שבין ישראל לעכו"ם אינו בודק כלל שמא יאמר העכו"ם כשפים הוא עושה לי אלא מבטלו בלבד ודיו**, וכל מקום שאין מכניסין בו חמץ אינו צריך בדיקה:

ו. חורי הבית התחתונים והעליונים, וגג היציע, ורפת בקר, ולולין, ומתבן, ואוצרות יין ואוצרת שמן שאין מסתפק מהן, ובית דגים גדולים, אינן צריכין בדיקה אלא אם כן הכניס להן חמץ. אבל אוצרות שכר ואוצרות יין שמסתפק מהן, **ובית המלח, ובית השעוה, ובית דגים**

ההבדל: בליבו - במחשבתו. מליבו - הרחקתו מכל מחשבה של שימוש. בפרנקל - כמו בדפוסים.

תוספת שאיננה ברוב כתבי היד. נמצא בנוסח הפנים של מהדורת פרנקל

א. מצות עשה מן התורה להשבית החמץ קודם זמן אסור אכילתו שנאמר **ביום הראשון תשביתו שאר מבתיכם**. ומפי השמועה למדו שהראשון זה הוא יום ארבעה עשר. וראיה לדבר זה מה שכתוב בתורה **לא תשחט על חמץ דם זבחי** כלומר לא תשחט הפסח **ועדיין** החמץ קיים. ושחיטת הפסח הוא יום ארבעה עשר אחר חצות:

ב. ומה היא השבתה זו האמורה בתורה היא שיבטלו **מלבדו** ויחשוב אותו כעפר וישים בלבו שאין ברשותו חמץ כלל. ושכל חמץ שברשותו הרי הוא כעפר וכדבר שאין בו צורך כלל:

ג. ומדברי סופרים לחפש אחר החמץ במחבואות ובחורים ולבדוק ולהוציאו מכל גבולו. וכן מדברי סופרים שבודקין ומשביתין החמץ בלילה מתחלת ליל ארבעה עשר לאור הנר. מפני שבלילה כל העם מצויין בבתיים ואור הנר יפה לבדיקה. ואין קובעין מדרש בסוף יום שלשה עשר. וכן החכם לא יתחיל לקרות בעת זו שמא ימשך וימנע מבדיקת חמץ בתחלת זמנה:

ד. אין בודקין לא לאור הלבנה ולא לאור החמה ולא לאור האבוקה אלא לאור הנר. במה דברים אמורים בחורים ובמחבואות אבל אכסדרה שאורה רב אם בדקה לאור החמה דיו. ואמצע החצר אינו צריך בדיקה מפני שהעופות מצויים שם והן אוכלין כל חמץ שיפול שם:

ה. חזר שבאמצע הבית שבין אדם לחברו זה בודק עד מקום שידו מגעת וזה בודק עד מקום שידו מגעת והשאר מבטלו בלבד. **אבל חזר שבין ישראל לעכו"ם אינו בודק כלל שמא יאמר העכו"ם כשפים הוא עושה לי אלא מבטלו בלבד ודיו**, וכל מקום שאין מכניסין בו חמץ אינו צריך בדיקה:

ו. חורי הבית התחתונים והעליונים וגג היציע ורפת בקר ולולין ומתבן ואוצרות יין ואוצרות שמן שאינן מסתפק מהן ובית דגים גדולים אינן צריכין בדיקה אלא אם כן הכניס להן חמץ. אבל אוצרות שכר ואוצרות יין שמסתפק ממנו ובית דגים קטנים ובית העצים ובית המורי יס וחורי הבית

<p>קטנים, ובית העצים, ובית המוריס, וחורי הבית האמצעים, וכיוצא באלו צריכין בדיקה, שסתמן שמכניסין להן חמץ. ואם ידע בודאי שלא הכניס שם חמץ אינו צריך בדיקה. וכשבודק המרתף בודק ממנו שתי שורות החיצונות, שהן העליונה ושלמטה ממנה.</p> <p>ז. אין חוששין שמא גררה חולדה חמץ למקום שאין מכניסין בו חמץ. שאם נחוש מבית לבית נחוש מעיר לעיר, ואין לדבר סוף. בדק ליל ארבעה עשר והניח עשר חלות ומצא תשע, הרי זה חושש וצריך לבדוק פעם שניה, שהרי גררה חולדה או עכבר בודאי.</p> <p>ח. וכן אם ראה עכבר שנכנס לבית וחמץ בפיו אחר בדיקה, צריך לבדוק פעם שניה. אף על פי שמצא פרורין באמצע הבית אין אומרין כבר אכל אותה הפת במקום זה והרי הפרורין, אלא חוששין שמא הניחה בחור או בחלון ואלו הפרורין שם היו, ולפיכך חוזר ובודק. אם לא מצא כלום הרי זה בודק כל הבית. ואם מצא אותה הפת שנטלה העכבר ונכנס אינו צריך בדיקה.</p> <p>ט. ראה תינוק שנכנס לבית בדוק ובידו ככר, ונכנס אחריו ומצא פרורין, אינו צריך בדיקה, שחזקתו שאכלה ואלו הפרורין שנפלו ממנו בשעת אכילה. שדרך התינוק לפרר בעת אכילתו, ואין דרך עכבר לפרר. ואם לא מצא פרורין כלל צריך לבדוק.</p> <p>י. הניח תשעה צבורין שלמצה ואחד שלחמץ ובא עכבר ונטל, ולא ידענו אם חמץ אם מצה נטל, ונכנס לבית בדוק, צריך לבדוק, שכל הקבוע כמחצה על מחצה.</p> <p>יא. שני צבורין אחד חמץ ואחד מצה, ושני בתים אחד בדוק ואחד שאינו בדוק, ובאו שני עכברים זה נטל חמץ וזה נטל מצה, ואין ידוע לאי זה בית נכנס זה שנטל החמץ. וכן שני בתים בדוקין וצבור אחד חמץ, ובא עכבר ונטל ואין ידוע לאי זה בית נכנס. או שידע שנכנס לאחד מהן ונכנס אחריו ובדק ולא מצא כלום. או שבדק ומצא ככר. בכל אלו אינו צריך לבדוק פעם שניה שאין כאן קבוע.</p> <p>יב. הניח החמץ בזוית זו ומצאו בזוית אחרת, או שהניח תשע חלות ומצא עשר, או שהיו תשעה צבורין מצה ואחד חמץ, ופירש ככר מהן ואין ידוע אם חמץ אם מצה, ובא עכבר ונטל הככר שפירש ונכנס לבית בדוק בכל אלו אינו צריך לבדוק פעם שניה שאין כאן קבוע.</p> <p>יג. נכנס עכבר לבית וככר בפיו</p>	<p>האמצעים וכיוצא באלו צריכין בדיקה שסתמן שמכניסין להן חמץ. ואם ידע בודאי שלא הכניס שם חמץ אינו צריך בדיקה. וכשבודק המרתף בודק ממנו שתי שורות החיצונות שהן העליונה ושלמטה ממנה.</p> <p>ז. אין חוששין שמא גררה חולדה חמץ למקום שאין מכניסין בו חמץ שאם נחוש מבית לבית נחוש מעיר לעיר ואין לדבר סוף. בדק ליל ארבעה עשר והניח עשר חלות ומצא תשע הרי זה חושש וצריך לבדוק פעם שניה שהרי גררה חולדה או עכבר בודאי.</p> <p>ח. וכן אם ראה עכבר שנכנס לבית וחמץ בפיו אחר בדיקה צריך לבדוק פעם שניה אע"פ שמצא פרורין באמצע הבית אין אומרין כבר אכל אותה הפת במקום זה והרי הפרורין אלא חוששין שמא הניחה בחור או בחלון ואלו הפרורין שם היו. ולפיכך חוזר ובודק. אם לא מצא כלום הרי זה בודק כל הבית ואם מצא אותה הפת שנטלה העכבר ונכנס אינו צריך בדיקה.</p> <p>ט. ראה תינוק שנכנס לבית בדוק ובידו ככר ונכנס אחריו ומצא פרורין אינו צריך בדיקה שחזקתו שאכלה ואלו הפרורין שנפלה ממנו בשעת אכילה שדרך התינוק לפרר בעת אכילתו ואין דרך עכבר לפרר. ואם לא מצא פרורין כלל צריך לבדוק.</p> <p>י. הניח תשעה צבורין של מצה ואחד של חמץ ובא עכבר ונטל ולא ידענו אם חמץ אם מצה נטל ונכנס לבית בדוק צריך לבדוק שכל הקבוע כמחצה על מחצה.</p> <p>יא. שני צבורין אחד של חמץ ואחד של מצה ושני בתים אחד בדוק ואחד שאינו בדוק ובאו שני עכברים זה נטל חמץ וזה נטל מצה ואין ידוע לאי זה בית נכנס זה שנטל החמץ וכן שני בתים בדוקין וצבור אחד של חמץ ובא עכבר ונטל ואין ידוע לאי זה בית נכנס. או שידע שנכנס לאחד מהן ונכנס אחריו ובדק ולא מצא כלום או שבדק ומצא ככר. או שהיו תשעה צבורין של מצה ואחד של חמץ ופירש ככר מהן ואין ידוע אם חמץ או מצה ובא עכבר ונטל הככר שפירש ונכנס לבית בדוק בכל אלו אינו צריך לבדוק פעם שניה שאין כאן קבוע.</p> <p>יב. הניח החמץ בזוית זו ומצאו בזוית אחר או שהניח תשע חלות ומצא עשר. או שבא עכבר ונטל החמץ וספק נכנס לבית זה או לא נכנס. בכל אלו צריך לבדוק.</p> <p>יג. נכנס עכבר לבית וככר בפיו</p>
--	--

מיקום שונה של התלכה

<p>ויצא עכבר משם וככר בפיו, אומרים הוא הראשון שנכנס הוא האחרון שיצא , ואינו צריך לבדוק. היה הראשון שחזר וזה שיצא לבן, צריך לבדוק. נכנס עכבר וככר בפיו, ויצאת משם חלדה וככר בפיה, צריך לבדוק. יצאת ועכבר וככר בפיה, אינו צריך לבדוק , שזה הככר הוא שהיה בפי העכבר. נחש שנכנס לחזר ופת בפיו, אין חייב להביא חבר להוציאו.</p> <p>יד. כזית חמץ בשמי קורה, מחייבין אותו להביא סולם להורידו, שפעמים יפול משמי קורה. היה חמץ בבור אין מחייבין אותו להעלותו, אלא מבטלו בלבו ודיו.</p> <p>טו. כפת שאור שיחדה לישיבה, אם טח פניה בטיט הרי זה בטלה ומותר לקיימה. בצק שבסדקי הערבה, אם יש כזית במקום אחד חייב לבער. ואם לאו, אם היה עשוי לחזק בו שברי הערבה, או לסתום בו נקב, בטל במעוטו. ואם לאו חייב לבער. היו שני חצי זיתים בשני מקומות וחוט שלבצק ביניהן, רואין כל שאלו ינטל החוט נטלין עמו, חייב לבער. ואם לאו אינו צריך לבער.</p> <p>טז. במה דברים אמורים, בערבה. אבל בבית אף על פי שאם ינטל החוט אין נטלין עמו חייב לבער, מפני שפעמים מקבץ אותן. היה חצי זית בבית וחצי זית בעליה, חצי זית בבית וחצי זית באכסדרה, חצי זית בבית זה וחצי זית בבית שלפנים ממנו, הואיל ואלו החצי זיתים דבוקים בכתלים, או בקורות, או בקרקעות, אינו חייב לבער, אלא מבטל בלבו ודיו.</p> <p>יז. המשכיר בית סתם בארבעה עשר הרי זה בחזקת בדוק ואינו צריך לשאול. ואם הוחזק זה המשכיר שלא בדק, ואמרו אשה או קטן או בדקנוהו, הרי אלו נאמנין. שהכל נאמנין על בעור חמץ, והכל כשרין לבדיקה ואפילו נשים ועבדים וקטנים. והוא שיהיה קטן שיש בו דעת לבדוק. יח. המשכיר בית לחבירו, אם עד שלא מסר לו המפתח חל ארבעה עשר על המשכיר לבדוק, ואם משמסר המפתח חל ארבעה עשר על השוכר לבדוק. המשכיר בית בחזקת שהוא בדוק ונמצא שאינו בדוק, על השוכר לבדוק ואינו מקח טעות, ואפילו במקום שבודקין בשכר, שהרי מצוה הוא עושה.</p> <p>יט. המפרש בים והיוצא בשיירה, תוך שלשים יום זקוק לבדוק. קודם שלשים יום, אם דעתו לחזור קודם הפסח צריך לבדוק ואחר כך יצא, שמא יחזור ערב הפסח בין השמשות ולא יהיה לו פנאי לבער. ואם אין דעתו לחזור אינו צריך לבדוק. וכן העושה ביתו אוצר, תוך שלשים יום זקוק לבדוק ואחר כך כונס אוצרו לתוכו.</p>	<p>כפילות מיותרת.</p>	<p>ויצא עכבר משם וככר בפיו אומרים הוא הראשון שנכנס הוא האחרון שיצא ואינו צריך לבדוק. היה הראשון שנכנס שחזר וזה שיצא לבן צריך לבדוק. נכנס עכבר וככר בפיו ויצאתה משם חולדה וככר בפיה צריך לבדוק. יצאת משם חולדה ועכבר וככר בפיה אינו צריך לבדוק שזה הככר הוא שהיה בפי העכבר. נחש שנכנס לחזר ופת בפיו אין חייב להביא חבר להוציאו:</p> <p>יד. כזית חמץ בשמי קורה מחייבין אותו להביא סולם להורידו שפעמים יפול משמי קורה. היה חמץ בבור אין מחייבין אותו להעלותו אלא מבטלו בלבו ודיו:</p> <p>טו. כיפת שאור שיחדה לישיבה אם טח פניה בטיט הרי זה בטלה ומותר לקיימה. בצק שבסדקי הערבה אם יש כזית במקום אחד חייב לבער. ואם לאו אם היה עשוי לחזק בו שברי הערבה או לסתום בו נקב בטל במיעוטו ואם לאו חייב לבער. היו בו שני חצאי זיתים בשני מקומות וחוט של בצק ביניהם רואין כל שאלו ינטל החוט נטלין עמו חייב לבער ואם לאו אינו צריך לבער:</p> <p>טז. במה דברים אמורים בערבה אבל בבית אף על פי שאם ינטל החוט אין נטלין עמו חייב לבער מפני שפעמים מקבץ אותן. היה חצי זית בבית וחצי זית בעליה. חצי זית בבית וחצי זית באכסדרה. חצי זית בבית זה וחצי זית בבית שלפנים ממנו. הואיל ואלו החצאי זיתים דבוקין בכתלים או בקורות או בקרקעות אינו חייב לבער אלא מבטל בלבו ודיו:</p> <p>יז. המשכיר בית סתם בארבעה עשר הרי זה בחזקת בדוק ואינו צריך לבדוק. ואם הוחזק זה המשכיר שלא בדק ואמרו אשה או קטן או בדקנוהו הרי אלו נאמנין שהכל נאמנין על ביעור חמץ. והכל כשרין לבדיקה ואפילו נשים ועבדים וקטנים והוא שהיה קטן שיהיה בו דעת לבדוק:</p> <p>יח. המשכיר בית לחבירו אם עד שלא מסר לו המפתח חל ארבעה עשר על המשכיר לבדוק. ואם משמסר המפתח חל ארבעה עשר על השוכר לבדוק. המשכיר בית בחזקת שהוא בדוק ונמצא שאינו בדוק על השוכר לבדוק ואינו מקח טעות. ואפילו במקום שבודקין בשכר שהרי מצוה הוא עושה:</p> <p>יט. המפרש בים והיוצא בשיירה תוך שלשים יום זקוק לבדוק. קודם שלשים יום אינו צריך לבדוק ואם דעתו לחזור קודם הפסח צריך לבדוק ואחר כך יצא שמא יחזור ערב הפסח בין השמשות ולא יהיה לו פנאי לבער. ואם אין דעתו לחזור אין צריך לבדוק. וכן העושה ביתו אוצר. תוך שלשים יום זקוק לבדוק ואחר כך</p>
---	-----------------------	---

<p>קודם שלשים יום, אם דעתו לפנותו קודם הפסח צריך לבדוק ואחר כך עושהו אוצר, ואם אין דעתו לפנותו קודם הפסח אינו צריך לבדוק.</p>		<p>כונס אוצרו לתוכו. קודם שלשים יום אם דעתו לפנותו קודם הפסח צריך לבדוק ואחר כך עושהו אוצר. ואם אין דעתו לפנותו קודם הפסח אינו צריך לבדוק</p>

פרק שלישי

<p>א. כשבדק אדם ומחפש בלילי ארבעה עשר, מוציא את החמץ מן החורים ומן המחבואות ומן הזויות, ומקבץ הכל ומניחו במקום אחד, עד תחלת שעה ששית ביום מבערו. ואם רצה לבערו בלילי ארבעה עשר מבערו.</p> <p>ב. החמץ שמניח בלילי ארבעה עשר כדי שיאכל ממנו למחר עד ארבע שעות אינו מניחו מפוזר ומפורד בכל מקום, אלא מצניעו בכלי, או בזוית ידועה, ונזהר בו. שאם לא נזהר בו ומצאו חסר, צריך לחפש אחריו ולבדוק פעם אחרת שמא גררוהו העכברים.</p> <p>ג. חל ארבעה עשר להיות בשבת, בודקין את החמץ בלילי ערב שבת שהוא ליל שלשה עשר, ומניח מן החמץ כדי לאכול ממנו עד ארבע שעות ביום השבת, ומניחו במקום מוצנע, והשאר מבערו מלפני השבת. ואם נשאר מן החמץ ביום השבת אחר ארבע שעות, מבטלו, וכופה עליו כלי עד מוצאי יום טוב הראשון ומבערו.</p> <p>ד. היו לו ככרות רבות שלתרומה וצריך לשרפה ערב שבת, לא יערב הטהורה עם הטמאה וישרוף, אלא שורף טמאה לעצמה, וטהורה לעצמה, ותלויה לעצמה. ומניח מן הטהורה כדי לאכול עד ארבע שעות ביום השבת בלבד.</p> <p>ה. מי ששכח או הזיד ולא בדק בליל ארבעה עשר, בודק בארבעה עשר בשחרית. לא בדק בשחרית בודק בשעת הבעור. לא בדק בשעת הבעור בודק בתוך החג. עבר הרגל ולא בדק, בודק אחר הרגל כדי שיבער מה שימצא מחמץ שעבר עליו הפסח, מפני שהוא אסור בהנייה.</p> <p>ו. כשבדק החמץ בליל ארבעה עשר, או ביום ארבעה עשר, או בתוך הרגל, מברך קודם שיתחיל לבדוק ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על בעור חמץ. ובודק ומחפש בכל המקומות שמכניסין להם חמץ כמו שבארנו. ואם בדק לאחר הרגל אינו מברך.</p> <p>ז. כשגומר לבדוק, אם בדק בליל ארבעה עשר או ביום ארבעה עשר קודם שש שעות צריך לבטל כל חמץ שנשאר ברשותו ואינו רואהו, ויאמר כל חמץ שיש ברשותי שלא ראיתו ולא ידעתיו הרי הוא בטל, והרי הוא כעפר. אבל אם בדק מתחלת שעה ששית ולמעלה</p>		<p>א. כשבדק אדם ומחפש בלילי ארבעה עשר מוציא את החמץ מן החורים ומן המחבואות ומן הזויות ומקבץ הכל ומניחו במקום אחד עד תחלת שעה ששית ביום ומבערו. ואם רצה לבערו בלילי ארבעה עשר מבערו.</p> <p>ב. החמץ שמניח בלילי ארבעה עשר כדי שיאכל ממנו למחר עד ארבע שעות אינו מניחו מפוזר ומפורד בכל מקום אלא מצניעו בכלי או בזוית ידוע ויזהר בו. שאם לא נזהר בו ומצאו חסר צריך לחפש אחריו ולבדוק פעם אחרת שמא גררוהו העכברים :</p> <p>ג. חל ארבעה עשר להיות בשבת בודקין את החמץ בלילי ערב שבת שהוא ליל שלשה עשר ומניח מן החמץ כדי לאכול ממנו עד ארבע שעות ביום השבת. ומניחו במקום מוצנע והשאר מבערו מלפני השבת. ואם נשאר מן החמץ ביום השבת אחר ארבע שעות מבטלו וכופה עליו כלי עד מוצאי יום טוב הראשון ומבערו :</p> <p>ד. היו לו ככרות רבות של תרומה וצריך לשרפה ערב שבת לא יערב הטהורה עם הטמאה וישרוף אלא שורף טמאה לעצמה וטהורה לעצמה ותלויה לעצמה. ומניח מן הטהורה כדי לאכול עד ארבע שעות ביום השבת בלבד :</p> <p>ה. מי ששכח או הזיד ולא בדק בליל ארבעה עשר בודק ארבעה עשר בשחרית. לא בדק בשחרית בודק בשעת הביעור. לא בדק בשעת הביעור בתוך החג. עבר הרגל ולא בדק אחר הרגל כדי שיבער מה שימצא מחמץ שעבר עליו הפסח מפני שהוא אסור בהנייה :</p> <p>ו. כשבדק החמץ בלילי ארבעה עשר או ביום ארבעה עשר או בתוך הרגל מברך קודם שיתחיל לבדוק ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על ביעור חמץ. ובודק ומחפש בכל המקומות שמכניסין להם חמץ כמו שבארנו. ואם בדק לאחר הרגל אינו מברך :</p> <p>ז. וכשגומר לבדוק אם בדק בליל ארבעה עשר או ביום ארבעה עשר קודם שש שעות צריך לבטל כל חמץ שנשאר ברשותו ואינו רואהו. ויאמר כל חמץ שיש ברשותי שלא ראיתו הרי הוא בטל והרי הוא כעפר. אבל אם בדק מתחלת שעה ששית ולמעלה אינו יכול</p>
--	--	--

<p>אינו צריך לבטל, שהרי אינו ברשותו, שכבר נאסר בהניה.</p> <p>ח. לפיכך אם לא בטל קודם שש, (ומשש שעות ולמעלה *58), ומצא חמץ שהיה דעתו עליו והיה בלבו ושכחו בשעת הבעור ולא בערו, הרי זה עבר על "לא יראה" (שמות יג, ז; דברים טז, ד) ו"לא ימצא" (שמות יב, ט), שהרי לא בער ולא בטל. ואין הבטול עתה מועיל לו כלום לפי שאינו ברשותו, והכתוב עשהו כאלו הוא ברשותו לחייבו משום "לא יראה" ו"לא ימצא". וחייב לבערו בכל עת שימצאנו. ואם מצאו ביום טוב כופה עליו כלי עד לערב ומבערו. ואם שלהקדש הוא אינו צריך לכפות עליו, שהכל פורשין ממנו.</p> <p>ט. מי שיצא מביתו קודם שעת הבעור לעשות מצוה, או לאכול סעודה שלמצוה כגון סעודת ארוסין ונשואין, ונזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו, אם יכול לחזור ולבער ולחזור למצותו יחזור, ואם לאו יבטל בלבו. יצא להציל מיד הגייס, מן הנהר, מן הדליקה, ומן המפולת, יבטל בלבו ודיו. יצא לצורך עצמו ונזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו, יחזור מיד. ועד כמה הוא חוזר, עד כביצה. היה פחות מכביצה מבטלו בלבו ודיו.</p> <p>י. מי שהניח עיסה מגולגלת בתוך ביתו ויצא ונזכר אחר שיצא והוא יושב לפני רבו, והיה ירא שמא תחמיץ קודם שיבוא, הרי זה מבטלה בלבו קודם שתחמיץ. אבל אם החמיצה אין הבטול מועיל כלום, אלא כבר עבר על "לא יראה" (שמות יג, ז; דברים טז, ד) ו"לא ימצא" (שמות יב, ט), וחייב לבער מיד כשיחזור לביתו.</p> <p>יא. כיצד בעור חמץ, שורפו, או פורר וזורה לרוח, או זורקו לים. ואם היה החמץ קשה ואין הים מחתכו במהרה הרי זה מפררו ואחר כך זורקו לים. וחמץ שנפלה עליו מפולת ונמצא עליו עפר שלשה טפחים או יותר הרי הוא כמבוער, וצריך לבטל בלבו אם עדין לא נכנסה שעה ששית.</p> <p>נתנו לנכרי קודם שעה ששית אינו צריך לבער. ואם שרפו קודם שעה ששית הרי זה מותר להנות בפחמין שלו בתוך הפסח. אבל אם שרפו משעה ששית ולמעלה, הואיל והוא אסור בהניה הרי זה לא יסיק בו תנור וכירים, ולא יאפה בו ולא יבשל. ואם אפה או בשל אותו התבשיל אסור בהניה, וכן הפחמין שלו אסורין שלו אסורין בהניה, הואיל ושרפו אחר שנאסר בהניה.</p>	<p>כל מקום שנכתב בכ"ם - תוצאה של הצנזורה הנוצרית !!!</p>	<p>לבטל שהרי אינו ברשותו שכבר נאסר בהניה :</p> <p>ח. לפיכך אם לא בטל קודם שש ומשש שעות ולמעלה מצא חמץ שהיה דעתו עליו והיה בלבו ושכחו בשעת הביעור ולא בערו הרי זה עבר על "לא יראה" ולא ימצא שהרי לא ביער ולא בטל. ואין הבטול עתה מועיל לו כלום לפי שאינו ברשותו והכתוב עשהו כאילו הוא ברשותו לחייבו משום "לא יראה" ולא ימצא. וחייב לבערו בכל עת שימצאנו. ואם מצאו ביום טוב כופה עליו כלי עד לערב ומבערו. ואם של הקדש הוא אינו צריך לכפות עליו כלי שהכל פורשין ממנו :</p> <p>ט. מי שיצא מביתו קודם שעת הביעור לעשות מצוה או לאכול סעודה של מצוה כגון סעודת ארוסין ונשואין ונזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו. אם יכול לחזור ולבער ולחזור למצותו יחזור ואם לאו יבטל בלבו. יצא להציל מיד הגייס מן הנהר מן הדליקה ומן המפולת יבטל בלבו ודיו. יצא לצורך עצמו ונזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו יחזור מיד. ועד כמה הוא חוזר עד כביצה היה פחות מכביצה מבטלו בלבו ודיו :</p> <p>י. מי שהניח עיסה מגולגלת בתוך ביתו ויצא ונזכר אחר שיצא והוא יושב לפני רבו והיה ירא שמא תחמיץ קודם שיבא הרי זה מבטלו בלבו קודם שתחמיץ. אבל אם החמיצה אין הביטול מועיל כלום אלא כבר עבר על "לא יראה" ולא ימצא וחייב לבער מיד כשיחזור לביתו :</p> <p>יא. כיצד בעור חמץ שורפו או פורר וזורה לרוח או זורקו לים. ואם היה החמץ קשה ואין הים מחתכו במהרה הרי זה מפררו ואחר כך זורקו לים. חמץ שנפלה עליו מפולת ונמצא עליו עפר שלשה טפחים או יותר הרי הוא כמבוער וצריך לבטל בלבו אם עדיין לא נכנסה שעה ששית. נתנו לנכרי קודם שעה ששית אינו צריך לבער. ואם שרפו קודם שעה ששית הרי זה מותר להנות בפחמין שלו בתוך הפסח. אבל אם שרפו משעה ששית ולמעלה הואיל והוא אסור בהניה הרי זה לא יסיק בו תנור וכירים ולא יאפה בו ולא יבשל. ואם בשל או אפה אותה הפת אותו התבשיל אסור בהניה. וכן הפחמין שלו אסורין בהניה הואיל ושרפו אחר שנאסר בהניה</p>
--	--	---

פרק רביעי

<p>א. כתוב בתורה" [ו] לא יראה לך חמץ" (שמות יג, ז), יכול אם טמן אותו או הפקיד אותו ביד גוים לא יהיה עובר, תלמוד לומר" שאר לא ימצא בבתים" (שם יב, יט) אפלו הפקידו או הטמינו. יכול לא יהיה עובר אלא אם כן היה החמץ בביתו, אבל אם היה רחוק מביתו בשדה או בעיר אחרת לא יהיה עובר, תלמוד לומר" בכל גבלך" (שמות יג, ז); דברים טז, ד) בכל רשותך. יכול יהיה חייב לבער מרשותו חמץ שלגוי או שלהקדש, תלמוד לומר" לא יראה לך" (שם), שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה שלאחרים או שלגבוה.</p> <p>ב. הא למדת, שהחמץ של ישראל אם הניחו ברשותו, אפלו טמן, ואפלו בעיר אחרת, ואפלו מופקד ביד גוים, הרי זה עובר משום" לא יראה" (שמות יג, ז; דברים טז, ד) ו"לא ימצא" (שמות יב, יט). וחמץ שלהקדש או שלגוי שהיה אצל ישראל אפלו היה עמו בבית הרי זה מותר, מפני שאינו שלו. ואפלו היה שלגר תושב שיד ישראל שולטת עליו אין כופין אותו להוציא החמץ מרשותו בפסח. אבל צריך לעשות מחיצה גבוהה עשרה טפחים בפני חמצו של עכו"ם שמא יבוא להסתפק ממנו. אבל של הקדש אינו צריך מפני שהכל פורשין מן ההקדש כדי שלא יבואו לידי מעילה.</p> <p>ג. עכו"ם שהפקיד חמצו אצל ישראל אם קבל עליו ישראל אחריות שאם אבד או נגנב ישלם לו דמיו, הרי זה חייב לבערו, הואיל וקבל עליו אחריות נעשה כשלו. ואם לא קבל אחריות מותר לקיימו אצלו, ומותר לאכול ממנו אחר הפסח, שברשות הגוי הוא.</p> <p>ד. גוי אצלם שהפקיד חמצו אצל ישראל, אם יודע הישראלי שאם אבד או נגנב מחייבו לשלמו, וכופהו ואונסו לשלם ואף על פי שלא קבל אחריות, הרי זה חייב לבערו, שהרי נחשב כאלו הוא שלו מפני שמחייבו האנס באחריותו.</p> <p>ה. ישראל שהרהין חמצו אצל הגוי, אם אמר לו אם לא הבאתי לך מעות מכאן ועד יום פלוני קנה חמץ זה מעכשו, הרי זה ברשות הגוי, ואותו החמץ מותר לאחר הפסח, והוא שיהיה הזמן שקבע לו קודם הפסח. ואם לא אמר לו קנה מעכשו, נמצא אותו החמץ כאלו הוא פקדון אצל הגוי, ואסור בהניה לאחר הפסח.</p> <p>ו. ישראל וגוי שהיו באין בספינה, והיה חמץ ביד ישראל והגיעה שעה חמישית הרי זה מוכרו לגוי או נותנו לו במתנה וחוזר ולוקחו ממנו</p>	<p>א. כתוב בתורה לא יראה לך חמץ יכול אם טמן אותו או הפקיד אותו ביד עכו"ם לא יהיה עובר תלמוד לומר שאור לא ימצא בבתים אפילו הפקידו או הטמינו. יכול לא יהיה עובר אלא אם כן היה החמץ בביתו אבל אם היה רחוק מביתו בשדה או בעיר אחרת לא יהיה עובר תלמוד לומר בכל גבולך בכל רשותך. יכול יהא חייב לבער מרשותו חמץ של עכו"ם או של הקדש תלמוד לומר לא יראה לך שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים או של גבוה :</p> <p>ב. הא למדת שהחמץ של ישראל אם הניחו ברשותו אפילו טמן ואפילו בעיר אחרת ואפילו מופקד ביד עכו"ם הרי זה עובר משום לא יראה ולא ימצא. חמץ של הקדש או של עכו"ם שהיה אצל ישראל אפילו היה עמו בבית הרי זה מותר מפני שאינו שלו. ואפילו היה של גר תושב שיד ישראל שולטת עליו אין כופין אותו להוציא החמץ מרשותו בפסח. אבל צריך לעשות מחיצה גבוהה עשרה טפחים בפני חמצו של עכו"ם שמא יבוא להסתפק ממנו. אבל של הקדש אינו צריך מפני שהכל פורשין מן ההקדש כדי שלא יבואו לידי מעילה :</p> <p>ג. עכו"ם שהפקיד חמצו אצל ישראל אם קבל עליו ישראל אחריות שאם אבד או נגנב ישלם לו דמיו הרי זה חייב לבערו הואיל וקבל עליו אחריות נעשה כשלו. ואם לא קיבל עליו אחריות מותר לקיימו אצלו ומותר לאכול ממנו אחר הפסח שברשות העכו"ם הוא :</p> <p>ד. עכו"ם אצלם שהפקיד חמצו אצל ישראל אם יודע הישראלי שאם אבד או נגנב מחייבו לשלמו וכופהו ואונסו לשלם אע"פ שלא קבל אחריות הרי זה חייב לבערו שהרי נחשב כאלו הוא שלו מפני שמחייבו האנס באחריותו :</p> <p>ה. ישראל שהרהין חמצו אצל עכו"ם אם אמר לו אם לא הבאתי לך מעות מכאן ועד יום פלוני קנה חמץ זה מעכשו הרי זה ברשות העכו"ם ואותו החמץ מותר לאחר הפסח. והוא שיהיה הזמן שקבע לו קודם הפסח. ואם לא אמר לו קנה מעכשו נמצא אותו החמץ כאלו הוא פקדון אצל העכו"ם ואסור בהניה לאחר הפסח :</p> <p>ו. ישראל ועכו"ם שהיו באין בספינה והיה חמץ ביד ישראל והגיעה שעה חמישית הרי זה מוכרו לעכו"ם או נותנו לו במתנה וחוזר ולוקחו ממנו</p>
--	---

<p>ממנו אחר הפסח. ובלבד שיתנו לו מתנה גמורה.</p> <p>ז. אומר ישראל לגוי עד שאתה לוקח במנה בוא וקח במאתים. עד שאתה לוקח מגוי בוא וקח מישראל, שמא אצטרך ואקח ממך אחר הפסח. אבל לא ימכור לו ולא יתן לו על תנאי. ואם עשה כן הרי זה עובר על בל יראה ובל ימצא.</p> <p>ח. תערובת חמץ עוברין עליה משום בל יראה ובל ימצא, כגון המוריס וכותח הבבלי ושכר המדי שעושין אותו מן הקמח. וכל כיוצא באלו מדברים הנאכלים. אבל דבר שיש בו תערובת חמץ ואינו ראוי לאכילה, הרי זה מותר לקיימו בפסח.</p> <p>ט. כיצד, ערבת העבדנין שנתן לתוכה קמח ועורות, אפלו נתנו שעה אחת קודם שעת הבעור הרי זה מותר לקיימו. ואם לא נתן העורות, ונתן הקמח קודם שלשה ימים לשעת הבעור מותר, שהרי נפסד והבאיש. תוך שלשה ימים חייב לבער.</p> <p>י. וכן הקלור והרטייה והאספלנית והתריאק שנתן לתוכן חמץ מותר לקיימן בפסח *59, שהרי נפסדה צורת החמץ. יא. הפת עצמה שעפשה ונפסלה מלאכל הכלב, ומלוגמה שנסרחה אינו צריך לבער.</p> <p>בגדים שכבסו אותן בחלב חטה, וכן נירות שדבקו אותן בחמץ, וכל כיוצא באלו, מותר לקיימן בפסח, ואין בהן משום "לא יראה" (שמות יג, ז; דברים טז, ד) ו"לא ימצא" (שמות יב, יט), שאין צורת החמץ עומדת.</p> <p>יב. דבר שנתערב בו חמץ ואינו מאכל אדם כלל, או שאינו מאכל כל אדם כגון התריאק וכיוצא בו, אף על פי שמותר לקיימו, אסור לאכלו עד אחר הפסח. ואף על פי שאין בו מן החמץ אלא כל שהוא, הרי זה אסור לאכלו.</p>	<p>חלוקה לא נכונה של ההלכות. פעמים רבות מביאה להבנה שגויה.</p>	<p>אחר הפסח. ובלבד שיתנו לו מתנה גמורה:</p> <p>ז. אומר ישראל לעכו"ם עד שאתה לוקח במנה בוא וקח במאתים. עד שאתה לוקח מעכו"ם בוא וקח מישראל אבל שמא אצטרך ואקח ממך אחר הפסח. אבל לא ימכור ולא יתן לו על תנאי. ואם עשה כן הרי זה עובר על בל יראה ובל ימצא:</p> <p>ח. תערובת חמץ עוברין עליה משום בל יראה ובל ימצא. כגון המוריס וכותח הבבלי ושכר המדי שעושין אותו מן הקמח. וכל כיוצא באלו מדברים הנאכלים. אבל דבר שיש בו תערובת חמץ ואינו ראוי לאכילה הרי זה מותר לקיימו בפסח:</p> <p>ט. כיצד עריבת העבדנין שנתן לתוכן קמח ועורות אפילו נתנו שעה אחת קודם הביעור הרי זה מותר לקיימו. ואם לא נתן העורות ונתן הקמח קודם שלשה ימים לשעת הביעור מותר לקיימו שהרי נפסד והבאיש. תוך שלשה ימים חייב לבער:</p> <p>י. וכן הקילור והרטייה והאספלנית והתריאק שנתן לתוכן חמץ מותר לקיימן בפסח שהרי נפסדה צורת החמץ.</p> <p>יא. הפת עצמה שעפשה ונפסלה מלאכול הכלב ומלוגמה שנסרחה אינו צריך לבער. בגדים שכבסו אותן בחלב חטה וכן נירות שדבקו אותן בחמץ וכל כיוצא בזה מותר לקיימן בפסח ואין בהן משום לא יראה ולא ימצא שאין צורת החמץ עומדת:</p> <p>יב. דבר שנתערב בו חמץ ואינו מאכל לאדם כלל. או שאינו מאכל כל אדם כגון התריאק וכיוצא בו אע"פ שמותר לקיימו אסור לאכלו עד אחר הפסח. ואע"פ שאין בו מן החמץ אלא כל שהוא הרי זה אסור לאכלו</p>
---	--	---

פרק חמישי

<p>א. אין אסור משום חמץ בפסח אלא חמשת מיני הדגן בלבד. והם שני מיני החטים שהן החטה והכוסמת. ושלשה מיני השעורים שהן השעורה ושבולת שועל והשיפון. אבל הקטניות כגון אורז ודוחן ופולין ועדשים וכיוצא בהן אין בהן משום חמץ, אלא אפלו לש קמח אורז וכיוצא בו ברותחין וכסהו בבגדים עד שנתפח כמו בצק שהחמיץ הרי זה מותר באכילה סרחון.</p> <p>ב. חמשת מיני דגן אלו, אם לשן במי פירות בלבד בלא שם מים בעולם אין באין לידי חמוץ, אלא אפלו</p>		<p>א. אין אסור משום חמץ בפסח אלא חמשת מיני דגן בלבד. והם שני מיני חטים שהן החטה והכוסמת. ושלשה מיני השעורים שהן השעורה ושבולת שועל והשיפון. אבל הקטניות כגון אורז ודוחן ופולין ועדשים וכיוצא בהן אין בהן משום חמץ אלא אפילו לש קמח אורז וכיוצא בו ברותחין וכסהו בבגדים עד שנתפח כמו בצק שהחמיץ הרי זה מותר באכילה שאין זה חמוץ אלא סרחון:</p> <p>ב. חמשת מיני דגן אלו אם לשן במי פירות בלבד בלא שם מים לעולם אין באין לידי חמוץ אלא אפילו הניחן</p>
---	--	---

<p>הניחן כל היום עד שנתפח כל הבצק הרי זה מותר באכילה, 60*שאיין מי פירות מחמיצין אלא מסריחין. ומי פירות הן כגון יין וחלב ודבש וזית ומי תפוחים ומי רמונים וכל כיוצא בהן משאר יינות ושמן ומשקין. והוא שלא יתערב בהן שם מים בעולם. ואם נתערב בהן מים כל שהוא הרי אלו מחמיצין.</p> <p>ג. אין מבשלין חטים במים כגון ריפות, ולא קמח כגון לביבות. ואם בשל הרי זה חמץ גמור, והוא שיתבקעו בתבשיל.</p> <p>אין קולין את הבצק בשמן על המחבת. אבל מבשלין את הפת ואת הקמח הקלוי. ואם הרתיח המים הרבה ואחר כך השליך לתוכן הקמח הרי זה מותר, מפני שהוא מתבשל מיד קודם שיחמיץ. וכבר נהגו בשנער ובספרד ובכל המערב לאסור דבר זה, גזרה שמא לא ירתיח המים יפה יפה.</p> <p>ד. מותר לבשל הדגן או הקמח במי פירות. וכן בצק שלשו במי פירות, אם בשלו במי פירות, או קלהו על המחבת בשמן, הרי זה מותר. שמי פירות אינן מחמיצין.</p> <p>ה. כרמל שמהבהבין אותו באור וטוחנין אותו, אין מבשלין הקמח שלו במים, שמא לא נקלה באור יפה ונמצא מחמיץ כשמבשלין אותו. וכן כשמוללין הקדרות החדשות, אין מבשלין בהן אלא מצה אפויה שחזרו וטחנו אותה. אבל קמח קלי אסור, שמא לא קלהו יפה ויבוא לידי חמוץ.</p> <p>ו. אין בוללין את השעורין במים בפסח, מפני שהן רפין ומחמיצין במהרה. ואם בלל, אם רפו כדי שאם הניחן על פי הביב שאופין עליו החלות יתבקעו הרי אלו אסורין. ואם לא הגיעו לרפיון זה הרי אלו מותרין.</p> <p>ז. החטים מותר לבלול אותן במים כדי להסיר סובן, וטוחנין אותן מיד כדרך שטוחנין הסולת. וכבר נהגו כל ישראל בשנער ובארץ הצבי ובספרד ובערי המערב שלא יבללו החטים במים, גזרה שמא ישהו ויחמיצו.</p> <p>ח. תבשיל שנתבשל ונמצאו בו שעורים או חטים, אם נתבקעו הרי כל התבשיל אסור שהרי נתערב בו החמץ. ואם לא נתבקעו מוציאין אותן ושורפין אותן ואוכלין שאר התבשיל. שאין הדגן שנבלל או נתבשל ולא נתבקע חמץ גמור שלתורה, ואינו אלא מדברי סופרים. משום שנאמר "ושמרתם את המצות" (שמות יב, יז) כלומר הזהרו במצה ושמרו אותה מכל צד חמוץ.</p> <p>לפיכך אמרו חכמים צריך אדם לזהר בדגן שאוכל ממנו בפסח שלא יבוא עליו מים אחר שנקצר עד שלא יהיה בו שם 61*חמוץ. דגן שנטבע בנהר,</p>	<p>הפסוק ושמרתם את המצות בא להסביר למה דגן שנבלל נאסר, ולא לעניין אחר.</p>	<p>כל היום עד שנתפח הבצק מותר באכילה). שאין מי פירות מחמיצין אלא מסריחין. ומי פירות הן כגון יין וחלב ודבש ושמן זית ומי תפוחים ומי רמונים וכל כיוצא בהן משאר יינות ושמן ומשקין. והוא שלא יתערב בהן שום מים בעולם. ואם נתערב בהן מים כל שהוא הרי אלו מחמיצין.</p> <p>ג. אין מבשלין חטים במים כגון ריפות ולא קמח כגון לביבות. ואם בשל הרי זה חמץ גמור והוא שיתבקעו בתבשיל. אין קולין את הבצק בשמן על המחבת. אבל מבשלין את הפת ואת הקמח הקלוי. ואם הרתיח המים הרבה ואחר כך השליך לתוכן הקמח הרי זה מותר מפני שהוא מתבשל מיד קודם שיחמיץ. וכבר נהגו בשנער ובספרד ובכל המערב לאסור דבר זה גזרה שמא לא ירתיח המים יפה יפה:</p> <p>ד. מותר לבשל הדגן או הקמח במי פירות. וכן בצק שלשו במי פירות אם בשלו במי פירות או קלהו על המחבת בשמן הרי זה מותר שמי פירות אינן מחמיצין.</p> <p>ה. כרמל שמהבהבין אותו באור וטוחנין אותו אין מבשלין את הקמח שלו במים שמא לא נקלה באור יפה ונמצא מחמיץ כשמבשלין אותו. וכן כשמוללין הקדרות החדשות אין מבשלין בהן אלא מצה אפויה שחזרו וטחנו אותה אבל קמח קלי אסור שמא לא קלהו יפה ויבוא לידי חמוץ:</p> <p>ו. אין בוללין את השעורין במים בפסח מפני שהן רפין ומחמיצין במהרה. ואם בלל אם רפו כדי שאם הניחן על פי הביב שאופין עליו החלות יתבקעו הרי אלו אסורין. ואם לא הגיעו לרפיון זה הרי אלו מותרין:</p> <p>ז. החטים מותר לבלול אותן במים כדי להסיר סובן וטוחנין אותם מיד כדרך שטוחנין הסולת. וכבר נהגו כל ישראל בשנער ובארץ הצבי ובספרד ובערי המערב שלא יבללו החטים במים גזירה שמא ישהו ויחמיצו:</p> <p>ח. תבשיל שנתבשל ונמצאו בו שעורים או חטים אם נתבקעו הרי כל התבשיל אסור שהרי נתערב בו החמץ. ואם לא נתבקעו מוציאין אותן ושורפין ואוכלין שאר התבשיל. שאין הדגן שנבלל ולא נתבקע חמץ גמור של תורה. ואינו אלא מדברי סופרים:</p> <p>ט. משום שנאמר ושמרתם את המצות כלומר הזהרו במצה ושמרו אותה מכל צד חמוץ לפיכך אמרו חכמים צריך אדם לזהר בדגן שאוכל ממנו בפסח שלא יבוא עליו מים אחר שנקצר עד שלא יהיה בו שם 61*חמוץ. דגן שנטבע בנהר,</p>
---	--	---

<p>או שנפל עליו מים, כשם שאסור לאכלו כך אסור לקיימו. אלא מוכרו לישראל ומודיעו כדי שיאכלנו קודם הפסח. ואם מכרו לגוים קודם הפסח, מוכר מעט מעט לכל אחד ואחד, כדי שיכלה קודם הפסח, שמא יחזור הגוי וימכרנו לישראל.</p> <p>י. דגן שנפל עליו דלף, כל זמן שהוא טורד טפה אחר טפה, אפלו כל היום כולו אינו בא לידי חמוץ. אבל כשפוסק, אם נשתהה כשעור הרי זה אסור.</p> <p>יא. אין לשין בפסח עיסה גדולה שמא תחמיץ, אלא שעור חלה בלבד. ואין לשין לא בחמין ולא בחמי חמה, ולא במים שנשאבו בו ביום, אלא במים שלנו. ואם עבר ולש באחד מכל אלו, הרי הפת אסורה.</p> <p>יב. לא תשב אשה תחת השמש ותלוש, ולא תחת הרקיע ביום העבים אפלו במקום שאין השמש זורחת בו. ולא תניח את העיסה ותתעסק בדבר אחר. ואם היתה לשה ואופה צריכה שני כלים שלמים, אחד שמקטפת בו ואחד שמצננת בו ידה. ואם עברה ולשה תחת השמש, או שלא צננה ידה, או שעשת עיסה יתר משעור חלה, הפת מותרת. וכמה שעור חלה, כמו שלש וארבעים וחומש ביצה, כגוף הביצה הבינונית לא כמשקלה.</p> <p>יג. כל זמן שאדם עוסק בבצק אפלו כל היום כולו אינו בא לידי חמוץ. ואם הגביה ידו והניחו ושהה הבצק עד שהגיע להשמיע הקול בזמן שאדם מכה בידו עליו, כבר החמיץ, וישרף מיד. ואם אין קולו נשמע, אם שהה כדי שיהלך אדם מיל כבר החמיץ וישרף מיד. וכן אם הכסיפו פניו כאדם שעמדו שערותיו, הרי זה אסור לאוכלו ואין חייבין עליו כרת.</p> <p>יד. היו שתי עיסות שהגביהו היד מהן בעת אחת ונשתהו. והאחת מהן יש לה קול והאחרת אין לה קול, שתיהן ישרפו, והרי הן חמץ גמור.</p> <p>טו. אין עושין סריקין המצויירין בפסח, מפני שהאשה שוהה עליהן ומתחמצין בעת עשייתן. לפיכך הנחתומין מותרין לעשותן, מפני שהן בקיאים באומנותן וממהרין לעשותן. אבל בעלי בתים אסורין ואפלו צרו אותן בדפוס, שמא יבואו אחרים לעשותן שלא בדפוס וישהו בעשייתן ויחמיצו.</p> <p>טז. מים שרוחצין בו הידים והערבה אחר שלשין, וכן מים שמשתמשין בו בשעת לישה, הרי זה ישפך במקום מדרון, כדי שלא יתקבץ במקום אחד ויחמיץ.</p> <p>יז. אין שורין את המורסן ומניחין לפני התרנגולין שמא יחמיץ. אבל חולטין להן המורסן ברותחין</p>	<p>שלא יבוא עליו מים אחר שנקצר עד שלא יהיה בו שום חמוץ. דגן שננטבע בנהר או שנפל עליו מים כשם שאסור לאוכלו כך אסור לקיימו אלא מוכרו לישראל ומודיעו כדי שיאכלנו קודם הפסח. ואם מוכרו לנכרי קודם הפסח מוכר מעט לכל אחד ואחד כדי שיכלה קודם הפסח שמא יחזור הנכרי וימכרנו לישראל:</p> <p>י. דגן שנפל עליו דלף כל זמן שהוא טורד טיפה אחר טיפה אפילו כל היום כולו אינו בא לידי חמוץ. אבל כשיפסק אם נשתהה כשיעור הרי זה אסור:</p> <p>יא. אין לשין בפסח עיסה גדולה שמא תחמיץ אלא כשיעור חלה בלבד. ואין לשין לא בחמין ולא בחמי חמה. ולא במים שנשאבו בו ביום אלא במים שלנו. ואם עבר ולש באחד מכל אלו הרי הפת אסורה:</p> <p>יב. לא תשב אשה תחת השמש ותלוש. ולא תחת הרקיע ביום העבים אפילו במקום שאין השמש זורחת בו. ולא תניח את העיסה ותתעסק בדבר אחר. ואם היתה לשה ואופה צריכה שני כלים של מים. אחד שמקטפת בו ואחד שמצננת בו ידה. ואם עברה ולשה תחת השמש או שלא צננה ידה או שעשתה עיסה יתר משיעור חלה הפת מותרת. וכמה שיעור חלה כמו שלש וארבעים ויחומש ביצים וחומש ביצה כגוף הביצה הבינונית לא כמשקלה:</p> <p>יג. כל זמן שאדם עוסק בבצק אפילו כל היום כולו אינו בא לידי חמוץ. ואם הגביה ידו והניחו ושהה הבצק עד שהגיע להשמיע הקול בזמן שאדם מכה בידו עליו כבר החמיץ וישרף מיד. ואם אין קולו נשמע אם שהה כדי שיהלך אדם מיל כבר החמיץ וישרף מיד. וכן אם הכסיפו פניו כאדם שעמדו שערותיו הרי זה אסור לאוכלו ואין חייבין עליו כרת:</p> <p>יד. היו שתי עיסות שהגביהו היד מהן נילושות בעת אחת ונשתהו. האחת מהן יש לה קול ואחרת אין לה קול שתיהן ישרפו והרי הן חמץ גמור:</p> <p>טו. אין עושין סריקין המצויירין בפסח מפני שהאשה שוהה עליהן ומתחמצין בעת עשייתן. לפיכך הנחתומין מותרין לעשותם מפני שהן בקיאים באומנותן וממהרים לעשותם. אבל בעלי בתים אסורים ואפילו צרו אותן בדפוס. שמא יבואו אחרים לעשותן שלא בדפוס וישהו בעשייתן ויחמיצו:</p> <p>טז. מים שרוחצין בהן הידים והעריבה אחר שלשין וכן מים שמשתמשין בהן בשעת לישה הרי זה ישפך אותן במקום מדרון כדי שלא יתקבצו במקום אחד ויחמיץ:</p> <p>יז. אין שורין את המורסן ומניחין לפני התרנגולין שמא יחמיץ. אבל חולטין להן המורסן ברותחין</p>
--	--

<p>ומניחין לפנייהן. וכבר נהגו רוב העולם שלא לחלוט, גזרה שמא לא ירתיח המים יפה יפה.</p> <p>יח. ומותר ללוש לתרנגולין מורסן או קמח ומאכילן מיד, או נותן לפנייהן והוא עומד עליהן עד שלא ישהה לפנייהן כדי הלוך מיל, וכל זמן שהן מנקרין בו או שהוא מהפך בו בידו אינו מחמיץ, וכשיפסקו מלאכול ישטוף הכלי במים וישפוך במקום מדרון.</p> <p>יט. לא תשרה אשה את המורסן שתוליך בידה למרחץ, אבל שפה היא על בשרה יבש. ולא ילעוס אדם חטין ויתן על מכתו, מפני שהן מחמיצות. אין נותנין את הקמח לתוך החרוסת, ואם נתן ישרף מיד מפני שהוא ממחר להחמיץ. אין נותנין את הקמח לתוך החרדל, ואם נתן יאכל מיד.</p> <p>כ. מותר ליתן התבלין והשומשמין והקצח וכיוצא בהן לתוך הבצק. וכן מותר ללוש העיסה במים ושמן או דבש וחלב, או לקטף בהן. וביום הראשון אסור ללוש ולקטף אלא במים בלבד. לא משום חמץ, אלא כדי שיהיה לחם עוני "(דברים טז, ג), ובראשון בלבד הוא שצריך להיות זכרון לחם עני.</p> <p>כא. כל כלי חרש שנשתמש בהן חמץ בצונן מותר להשתמש בהן מצה בצונן. חוץ מכלי שמניחין בו השאור, וכלי שמניחין בו חרוסת, מפני שחמוצן קשה. וכן ערבות שלשין בהן החמץ ומניחין אותו שם עד שיחמיץ, הרי הן כבית שאור ואין משתמשין בהן בפסח.</p> <p>כב. ביב שלחרש שאופין עליו חלות חמץ כל השנה אין אופין עליו מצה בפסח. ואם מלאו גזלים והסיק מקום שהיה מבשל בו החמץ, מותר לבשל עליו מצה.</p> <p>כג. כלי מתכות וכלי אבנים שנשתמש בהן חמץ ברותחין בכלי ראשון כגון קדרות ואלפסין נותן אותן לתוך כלי גדול וממלא עליהן מים ומרתיחן בתוכו ואחר כך שוטף אותן ומשתמש בהן במצה. וכן הסכינין מרתיח את הלהב ואת הנצב בכלי ראשון ואחר כך משתמש בהן במצה.</p> <p>כד. כלי מתכות ואבנים וכלי עצים שנשתמש בהן חמץ בכלי שני כגון קערות וכוסות, נותן אותן לתוך כלי גדול ונותן עליהן מים רותחין, ומניחן בתוכו עד שיפלוטו, ואחר כך שוטפן ומשתמש בהן במצה.</p> <p>כה. כל כלי חרש שנשתמש בהן חמץ בחמין, בין כלי ראשון כגון קדרות, בין כלי שני כגון קערות, בין שהיו משוחין ושועין באבר שעושין אותן כעין זכוכית, בין שהיו חרש כמה שהן, אין משתמשין בהן במצה, אלא מניחן לאחר הפסח ומבשל בהן.</p> <p>כו. כלי ראשון שרצה להרתיחו ולא</p>	<p>לפי כתבי היד אין צורך לשתוף בצונן ואין צורך להשהות בתוכו ובמהדורת פרנקל שהלך לפי הדפוסים משפטים אלו קיימים בנוסח העיקרי שלו. וכמהרה צדדית כתב את דברי כתבי היד.</p>	<p>ומניחין לפנייהן. וכבר נהגו רוב העולם שלא לחלוט גזרה שמא לא ירתיח המים יפה :</p> <p>יח. ומותר ללוש לתרנגולין מורסן או קמח ומאכילן מיד או נותן לפנייהן והוא עומד עליהן עד שלא ישהה לפנייהן כדי הילוך מיל. וכל זמן שהן מנקרין בו או שהוא מהפך בידו אינו מחמיץ. וכשיפסקו מלאכול ישטוף הכלי במים וישפוך במקום מדרון :</p> <p>יט. לא תשרה אשה מורסן שתוליך בידה למרחץ. אבל שפה על בשרה יבש. ולא ילעוס אדם חטין ויתן על מכתו מפני שהן מחמיצות. אין נותנין את הקמח לתוך החרוסת ואם נתן ישפוך מיד מפני שהוא ממחר להחמיץ. ואין נותנין את הקמח לתוך החרדל ואם נתן יאכל מיד :</p> <p>כ. מותר ליתן התבלין והשומשמין והקצח וכיוצא בהן לתוך הבצק. וכן מותר ללוש העיסה במים ושמן או דבש וחלב או לקטף בהן. וביום הראשון אסור ללוש ולקטף אלא במים בלבד. לא משום חמץ אלא כדי שיהיה לחם עוני. וביום הראשון בלבד הוא שצריך להיות זכרון לחם עוני :</p> <p>כא. כל כלי חרס שנשתמש בהן חמץ בצונן מותר להשתמש בהן מצה בצונן. חוץ מכלי שמניחין בו את השאור וכלי שמניחין בו חרוסת מפני שחמוצו קשה. וכן עריבות שלשין בהן החמץ ומניחין אותו שם עד שיחמיץ הרי הן כבית שאור ואין משתמשין בהן בפסח :</p> <p>כב. ביב של חרס שאופין עליו חלות חמץ כל השנה כולה אין אופין עליו מצה בפסח. ואם מלאו גזלים והסיק מקום שהיה מבשל בו החמץ מותר לבשל עליו מצה :</p> <p>כג. כלי מתכות וכלי אבנים שנשתמש בהן חמץ ברותחין בכלי ראשון כגון קדרות ואלפסין. נותן אותן לתוך כלי גדול של מים וממלא עליהן מים ומרתיחן בתוכו עד שיפלוטו, ואחר כך שוטף אותן בצונן ומשתמש בהן במצה. וכן הסכינין מרתיח את הלהב ואת הנצב בכלי ראשון ואחר כך משתמש בהן במצה :</p> <p>כד. כלי מתכות ואבנים וכלי עצים שנשתמש בהן חמץ בכלי שני כגון קערות וכוסות נותן אותן לתוך כלי גדול ונותן עליהן מים רותחין ומניחן בתוכו עד שיפלוטו ואחר כך שוטפן ומשתמש בהן במצה :</p> <p>כה. כל כלי חרש שנשתמש בהן חמץ בחמין בין כלי ראשון כגון קדרות. בין כלי שני כגון קערות. בין שהיו משוחין ושועין באבר שעושין אותן כעין זכוכית. בין שהיו חרס כמה שהן. אין משתמשין בהן במצה אלא מניחן לאחר הפסח ומבשל בהן :</p> <p>כו. כלי ראשון שרצה להרתיחו ולא</p>
--	--	---

<p>מצא כלי אחר גדול ממנו כדי להרתיחו בתוכו, הרי זה מקיף לו שפה שלטיט על שפתו מבחוץ, וממלאהו מים עד שיגברו המים על שפתו, ומרתיחו המים בתוכו ודיו. ואחר כך שוטף אותו ומשתמש בו במצה.</p>		<p>מצא כלי גדול ממנו כדי להרתיחו בתוכו הרי זה מקיף לו שפה של טיט על שפתו מבחוץ וממלאהו מים עד שיגברו המים על שפתו ומרתיחו המים בתוכו ודיו ואחר כך שוטף אותו ומשתמש בו במצה</p>
---	--	--

פרק ששי

<p>א. מצות עשה מן התורה לאכול מצה בליל חמשה עשר, שנאמר "בְּעֶרְבַּ תֹּאכְלוּ מִצֹּת" (שמות יב, יח) בכל מקום ובכל זמן. ולא תלה אכילה זו בקרבן הפסח, אלא זו מצוה בפני עצמה. ומצותה כל הלילה. אבל בשאר הרגל אכילת מצה רשות, רצה אוכל מצה רצה אוכל אורז או דוחן או קליות או פירות. אבל בליל חמשה עשר בלבד חובה, ומשיאכל כזית יצא ידי חובתו.</p> <p>ב. בלע מצה יצא. בלע מרור יצא. בלע מצה ומרור כאחד, ידי מצה יצא ידי מרור לא יצא, שהמרור כטפילה למצה. כרכן בסיב וכיוצא בו ובלען, אף ידי מצה לא יצא.</p> <p>ג. אכל מצה בלא כונה כגון שאנסוהו גויים לאכול, יצא ידי חובתו. אכל כזית מצה והוא נכפה בעת שטותו ואחר כך נתרפא, חייב לאכול אחר שנתרפא, לפי שאותה אכילה היתה בשעה שהיה פטור מכל המצוות.</p> <p>ד. אין אדם יוצא ידי חובת אכילת מצה אלא אם כן אכלה מאחד מחמשת המינין, שנאמר "לֹא יֵאָכֵל חֻמֵץ" (שמות יג, ג) ונאמר "תֹּאכְלוּ מִצֹּת" (שם יב, יח). דברים הבאים לידי חמוץ אם אכלן מצה יצא בהן ידי חובתו. אבל שאר הדברים כגון אורז ודוחן וקטניות אין בהן מצה לפי שאין בהן חמוץ.</p> <p>ה. העושה עיסה מן החטים ומן האורז, אם יש בה טעם דגן יוצא בה ידי חובתו. עיסת הכלבים, בזמן שהרועים אוכלין ממנה יוצא בה ידי חובתו, אין הרועים אוכלין ממנה אינו יוצא בה, שאין זו משומרת לשם מצה.</p>	<p style="text-align: center; color: red;">הברל משמעותי - האם יש לטעום את טעם המרידות !! ובפרנקל - נוסח הדפוס!</p>	<p>א. מצות עשה מן התורה לאכול מצה בליל חמשה עשר שנאמר בערב תאכלו מצות. בכל מקום ובכל זמן. ולא תלה אכילה זו בקרבן הפסח אלא זו מצוה בפני עצמה ומצותה כל הלילה. אבל בשאר הרגל אכילת מצה רשות רצה אוכל מצה רצה אוכל אורז או דוחן או קליות או פירות. אבל בליל חמשה עשר בלבד חובה ומשאכל כזית יצא ידי חובתו.</p> <p>ב. בלע מצה יצא. בלע מרור לא יצא. בלע מצה ומרור כאחד ידי מצה יצא ידי מרור לא יצא. שהמרור כטפילה למצה. כרכן בסיב וכיוצא בו ובלען אף ידי מצה לא יצא.</p> <p>ג. אכל מצה בלא כונה כגון שאנסוהו עכו"ם או לסטיין לאכול יצא ידי חובתו. אכל כזית מצה והוא נכפה בעת שטותו ואחר כך נתרפא חייב לאכול אחר שנתרפא. לפי שאותה אכילה היתה בשעה שהיה פטור מכל המצוות.</p> <p>ד. אין אדם יוצא ידי חובת אכילת מצה אלא אם כן אכלה מאחד מחמשת המינין שנאמר לא תאכל עליו חמוץ שבעת ימים תאכל עליו מצות. דברים הבאים לידי חמוץ אם אכלן מצה יצא בהן ידי חובתו אבל שאר דברים כגון אורז ודוחן וקטניות אין יוצא בהן ידי מצה לפי שאין בהן חמוץ.</p> <p>ה. העושה עיסה מן החטים ומן האורז אם יש בה טעם דגן יוצא בה ידי חובתו. עיסת הכלבים בזמן שהרועים אוכלין ממנה יוצא בה ידי חובתו. אין הרועים אוכלין ממנה אינו יוצא בה שאין זו משומרת לשם מצה.</p>
---	--	--

שלשה במי פירות יוצאה בה ידי חובתו בפסח. אבל אין לשין אותה ביין או בשמן או חלב משום לחם עוני כמו שבארנו. ואם לש ואכל לא יצא ידי חובתו. אין יוצאין לא בפת מורסן ולא בפת סובין. אבל לש הוא את הקמח בסובין שלו ובמורסנו ועושהו פת ויוצא בה ידי חובתו. וכן פת סולת נקיייה ביותר הרי זו מותרת ויוצא בה ידי חובתו בפסח ואין אומרין בה אין זה לחם עוני :

ו. אחד מצה שנאפית בתנור או באילפס. בין שהדביק הבצק באילפס ואחר כך הרתיח בין שהרתיח ואחר כך הדביק אפילו אפאה בקרקע הרי זה יוצא בה ידי חובתו. וכן אם לא נאפית אפיה גמורה יוצאין בה. והוא שלא יהיו חוטיין של בצק נמשכין ממנה בעת שפורסה. ויוצאין ברקיק השרוי והוא שלא נ'מוח. אבל מצה שבשלה אינו יוצא בה ידי חובתו **באכילתה** שהרי אין בה טעם פת :

ז. אין אדם יוצא ידי חובתו באכילת מצה שהיא אסורה לו כגון שאכל טבל או מעשר ראשון שלא נטלה תרומתו או מעשר ראשון שלא נטלה תרומתו או שגזלה. זה הכלל כל שמברכין עליו ברכת המזון יוצא בו ידי חובתו וכל שאין מברכין עליו ברכת המזון אין יוצא בו ידי חובתו :

ח. הכהנים יוצאין בחלה ובתרומה אף על פי שהיא מצה שאינה ראויה לכל אדם. וכן יוצאין במצה של מעשר שני בירושלים. אבל אין יוצאין במצה של בכורים אפילו בירושלים מפני שהבכורים אין להם היתר בכל המושבות. ומעשר שני אפשר שיפדה ויאכל בכל מושבותיכם תאכלו מצות מצה הראויה להאכל בכל המושבות הוא שיוצאין בה ידי חובה :

ט. חלות תודה ורקיקי נזיר שעשו אותן לעצמן אין יוצאין בהן שנאמר ושמרתם את המצות מצה המשתמרת לענין מצה בלבד הוא שיוצאין בה אבל זו משתמרת לענין הזבח. ואם עשאן למכור בשוק הרי זה יוצא בה ידי חובתו. שהעושה למכור בשוק דעתו שאם לא ימכרו יאכל אותן ונמצא בשעת עשייתן שמרן לשם מצה :

י. הכל חייבין באכילת מצה אפילו נשים ועבדים. קטן שיכול לאכול פת מחנכין אותו במצות ומאכילין אותו כזית מצה. חולה או זקן **שאינו יכול לאכול** שורין לו רקיק במים ומאכילין אותו והוא שלא נימוח : יא. מדברי סופרים שאין מפטירין אחר מצה כלום ואפילו קליות ואגוזים וכיוצא בהן. אלא אף על פי שאכל מצה ואכל אחריה מאכלות אחרות ופירות וכיוצא בהן חוזר ואוכל

מצה שלשה במי פירות יוצא בה ידי חובתו בפסח. אבל אין לשין אותה ביין או שמן או דבש או חלב משום לחם עוני " (דברים טז, ג) כמו שבארנו, ואם לש ואכל לא יצא ידי חובתו. ואין יוצאין לא בפת מורסן ולא בפת סובין, אבל לש הוא את הקמח בסובין שלו ובמורסנו ועושהו פת ויוצא בה ידי חובתו. וכן פת סולת נקיייה ביותר הרי זו מותרת, ויוצא בה ידי חובתו בפסח, ואין אומרין בה אין זה לחם עוני.

ו. אחד מצה שנאפת בתנור, או באילפס. בין שהדביק הבצק באילפס ואחר כך הרתיח, בין שהרתיח ואחר כך הדביק, אפילו אפיה בקרקע, הרי זה יוצא בה ידי חובתו. וכן אם לא נאפית אפיה גמורה יוצאין בה, והוא שלא יהיו חוטיין שלבצק נמשכין ממנה בעת שפורסה. ויוצאין ברקיק השרוי, והוא שלא נמוח. אבל מצה שבשלה אינו יוצא בה ידי חובתו, שהרי אין בה טעם פת.

ז. אין אדם יוצא ידי חובתו באכילת מצה שהיא אסורה לו, כגון שאכל טבל או מעשר ראשון שלא נטלה תרומתו, או שגזלה. זה הכלל, כל שמברכין עליו ברכת המזון יוצא בו ידי חובתו, וכל שאין מברכין עליו ברכת המזון אין יוצא בו ידי חובתו.

ח. הכהנים יוצאין בחלה ובתרומה אף על פי שהיא מצה שאינה ראויה לכל אדם. וכן יוצאין במצה שלמעשר שני בירושלים. אבל אין יוצאין במצה שלבכורים אפילו בירושלים, מפני שהבכורים אין להן היתר בכל המושבות, ומעשר שני אפשר שיפדה ויאכל בכל מקום. וכתוב **בְּכָל מוֹשְׁבֵי תְיִכֶם תֹּאכְלוּ מַצּוֹת (שמות יב, כ) מצה** הראויה להאכל בכל המושבות היא שיוצאין בה ידי חובה.

ט. חלות תודה ורקיקי נזיר שעשה אותן לעצמו אין יוצאין בהן, שנאמר **וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמַּצּוֹת (שמות יב, יז)** מצה המשתמרת לענין מצה בלבד הוא שיוצאין בה, אבל זו משתמרת לענין הזבח. ואם עשיין למכור בשוק הרי זה יוצא בה ידי חובתו, שהעושה למכור בשוק בדעתו שאם לא ימכרו יאכל אותן, ונמצא בשעת עשייתן שמרן לשם מצה.

י. הכל חייבין באכילת מצה אפילו נשים ועבדים. קטן היכול לאכול פת מחנכין אותו במצות ומאכילין אותו כזית מצה. חולה או זקן **שאינו יכול לאכול מצה** שורין לו רקיק במים ומאכילין אותו, והוא שלא נימוח. יא. מדברי סופרים שאין מפטירין אחר מצה כלום, ואפילו קליות ואגוזים וכיוצא בהן. אלא אף על פי שאכל מצה ואכל אחריה מאכלות אחרות ופירות וכיוצא בהן, חוזר ואוכל

<p>כזית מצה באחרונה ופוסק. יב. אסרו חכמים לאכול מצה בערב הפסח כדי שיהיה הכר לאכילתה בערב. ומי שאכל מצה בערב הפסח מכין אותו מכת מרדות. וכן אסור לאכול ערב הפסח מקודם המנחה כמעט כדי שיכנס לאכילת מצה בתאווה. אבל אוכל הוא מעט פירות או ירקות, ולא ימלא כרשו מהן. וחכמים הראשונים היו מרעיבין עצמן ערב הפסח, כדי לאכול מצה בתאווה ויהיו מצוות חביבין עליו. אבל בשאר ערבי ימים טובים אוכל והולך עד שתחשך.</p>	<p>הברל משמעותי - האם יש עונש מוות לאוכל מצה בערב הפסח. ובפירוקל - נוסח הדפוס! הרמב"ם לא כתב מעולם דבר זה. ובערבי שבתות - לא אוכלין עד שתחשך סתירה מפורשת לדברי הרמב"ם בסוף הלכות שבת פרק ל הלכה ה.</p>	<p>כזית מצה באחרונה ופוסק : יב. אסרו חכמים לאכול מצה בערב הפסח כדי שיהיה הכר לאכילתה בערב. ומי שאכל מצה בערב הפסח מכין אותו מכת מרדות עד שתצא נפשו וכן אסור לאכול ערב הפסח מקודם המנחה כמעט. כדי שיכנס לאכילת מצה בתאווה. אבל אוכל הוא מעט פירות או ירקות ולא ימלא כרסו מהן. וחכמים הראשונים היו מרעיבין עצמן ערב הפסח כדי לאכול מצה בתאווה ויהיו מצוות חביבות עליו. אבל בשאר ערבי שבתות או ערבי ימים טובים אוכל והולך עד שתחשך</p>
--	--	---

פרק שביעי

<p>א. מצות עשה של תורה לספר בנסים ונפלאות שנעשו לאבותינו במצרים בליל חמשה עשר בניסן, שנאמר "זְכוֹר אֶת הַיּוֹם הַזֶּה" (שמות יג, ג) כמו שנאמר "זְכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ" (שם כז, ז). ומנין שבלייל חמשה עשר תלמוד לומר "וְהַגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בְּעֶבְרַת זֶה" (שם יג, ח) בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך. אף על פי שאין לו בן, אפלו חכמים גדולים, חייבין לספר ביציאת מצרים. וכל המאריך בדברים שארעו ושהיו הרי זה משובח. ב. מצוה להודיע לבנים ואפלו לא שאלו, שנאמר "וְהַגַּדְתָּ לְבִנְךָ" (שם). לפי דעתו שלבן אביו מלמדו. כיצד, אם היה קטן או טפש אומר לו בני כולנו היינו עבדים כמו שפחה זו או כמו עבד זה במצרים, ובלילה הזה פדה אותנו הקדוש ברוך הוא ויצאנו לחרות. ואם היה הבן גדול וחכם מודיעו מה שארע לנו במצרים ונסים שנעשו לנו על ידי משה רבנו לפי דעתו שלבן. ג. וצריך לעשות שניו בלילה הזה כדי שיראו הבנים וישאלו ויאמרו מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות עד שישיב להם ויאמר להם כך וכך ארע כך וכך היה. וכיצד משנה, מחלק להן קליות ואגוזים, ועוקרין השולחן מלפניהן קודם שיאכלו, וחוטפין מצה זה מיד זה, וכיוצא בדברים האלו. אין לו בן אשתו שואלתו. אין לו אשה שואלין זה את זה מה נשתנה הלילה הזה, ואפלו היו כולן חכמים. היה לבדו שואל לעצמו מה נשתנה הלילה הזה. ד. וצריך להתחיל בגנות ולסיים</p>	<p>הצנורה</p>	<p>א. מצות עשה של תורה לספר בנסים ונפלאות שנעשו לאבותינו במצרים בליל חמשה עשר בניסן שנאמר זְכוֹר אֶת הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר יָצִאתָ מִמִּצְרַיִם כְּמוֹ שֵׁנִי שְׂבִלִיל חֲמֵשָׁה עָשָׂר תִּלְמוּד לומר והגדת לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בְּעֶבְרַת זֶה. בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך. ואף על פי שאין לו בן. אפילו חכמים גדולים חייבים לספר ביציאת מצרים וכל המאריך בדברים שאירעו ושהיו הרי זה משובח : ב. מצוה להודיע לבנים ואפילו לא שאלו שנאמר והגדת לְבִנְךָ. לפי דעתו של בן אביו מלמדו. כיצד אם היה קטן או טיפש אומר לו בני כולנו היינו עבדים כמו שפחה זו או כמו עבד זה במצרים ובלילה הזה פדה אותנו הקב"ה ויציאנו לחירות. ואם היה הבן גדול וחכם מודיעו מה שאירע לנו במצרים ונסים שנעשו לנו ע"י משה רבינו הכל לפי דעתו של בן : ג. וצריך לעשות שניו בלילה הזה כדי שיראו הבנים וישאלו ויאמרו מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות עד שישיב להם ויאמר להם כך וכך אירע כך וכך היה. וכיצד משנה מחלק להם קליות ואגוזים ועוקרין השולחן מלפניהם קודם שיאכלו וחוטפין מצה זה מיד זה וכיוצא בדברים האלו. אין לו בן אשתו שואלתו. אין לו אשה שואלין זה את זה מה נשתנה הלילה הזה. ואפילו היו כולן חכמים. היה לבדו שואל לעצמו מה נשתנה הלילה הזה : ד. וצריך להתחיל בגנות ולסיים</p>
---	---------------	--

<p>בשבח. כיצד, מתחיל ומספר שבתחלה היו אבותינו בימי תרח ומלפניו כופרים וטועין אחר ההבל ורודפין עבודה זרה, ומסיים בדת האמת שקרבנו הקדוש ברוך הוא לה, והבדילנו מן התועים וקרבנו ליחודו. וכן מתחיל ומודיע שעבדים היינו לפרעה במצרים, וכל הרעה שגמלנו, ומסיים בנסים ונפלאות שנעשו לנו ובחרותנו, והוא שידרוש מ"אֲנָמִי אֶבְדָּ אֲבִי" (דברים כו, ה) עד שיגמור כל הפרשה. וכל המוסיף ומאריך בדרש פרשה זו הרי זה משובח.</p> <p>ה. כל מי שלא אמר שלשה דברים אלו בליל חמשה עשר לא יצא ידי חובתו, ואלו הן, פסח מצה ומרורים. פסח על שם שפסח המקום ברוך הוא על בתי אבותינו במצרים, שנאמר "וְאֶמְרָתֶם זָבַח פֶּסַח הוּא לִי" (שמות יב, כז). מרורים על שם שמררו המצרים את חיי אבותינו במצרים. מצה על שם שנגאלו. ודברים האלו כולן הן הנקראין הגדה.</p> <p>ו. בכל דור ודור חייב אדם להראות את עצמו כאלו הוא בעצמו יצא עתה משעבוד מצרים, שנאמר "וְאֹתָנוּ הוֹצִיא מִמִּצְרַיִם" (דברים ו, כג). ועל דבר זה צוה בתורה ואמר "וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ" (שם ה, יד ועוד) כלומר כאלו אתה בעצמך היית עבד ויצאת לחרות ונפדית.</p> <p>ז. לפיכך כשסועד אדם בלילה הזה צריך לאכול ולשתות והוא מסב דרך חרות. וכל אחד ואחד בין אנשים בין נשים חייב לשתות בלילה הזה ארבעה כוסות של יין, אין פוחתין לו מהם. ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה לא יפחתו לו מארבעה כוסות. שעור כל כוס מהן רביעית.</p> <p>ח. אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב. אשה אינה צריכה הסבה, ואם אשה חשובה היא צריכה הסבה. ובן אצל אביו והשמש בפני רבו צריכין הסבה. אבל תלמיד בפני רבו אינו מסב אלא אם כן נתן לו רבו רשות. והסבת ימין אינה הסבה, וכן המסב על ערפו או על פניו אין זו הסבה. ואימתי צריכין הסבה, בשעת אכילת כזית מצה ובשתית ארבעה כוסות האלו. ושאר אכילתו ושתיתו אם הסב הרי זה משובח, ואם לאו אינו צריך.</p> <p>ט. ארבע כוסות האלו צריך למזוג אותן כדי שתהיה שתיה עריבה הכל לפי היין ולפי דעת השותה. ולא יפחות בארבעתן מרביעית יין חי. שתה ארבע כוסות אלו מייין שאינו מזוג יצא ידי ארבע כוסות ולא יצא ידי חרות. שתה ארבע כוסות מזוגין בבת אחת, ידי חרות יצא ולא יצא ידי ארבע כוסות. ואם שתה מכל כוס מהן רובו יצא.</p>	<p>הנוצרית.</p>	<p>בשבח. כיצד מתחיל ומספר שבתחלה היו אבותינו בימי תרח ומלפניו כופרים וטועין אחר ההבל ורודפין אחר עבודת אלילים. ומסיים בדת האמת שקרבנו המקום לו והבדילנו מהאומות וקרבנו ליחודו. וכן מתחיל ומודיע שעבדים היינו לפרעה במצרים וכל הרעה שגמלנו ומסיים בנסים ונפלאות שנעשו לנו ובחירותנו. והוא שידרוש מארמי אובד אבי עד שיגמור כל הפרשה. וכל המוסיף ומאריך בדרש פרשה זו הרי זה משובח.</p> <p>ה. כל מי שלא אמר שלשה דברים אלו בליל חמשה עשר לא יצא ידי חובתו ואלו הן, פסח מצה ומרור. פסח על שם שפסח המקום על בתי אבותינו במצרים שנאמר ואמרתם זבח פסח הוא לה' וגו'. מרור על שם שמררו המצריים את חיי אבותינו במצרים. מצה על שם שנגאלו. ודברים האלו כולן נקראין הגדה.</p> <p>ו. בכל דור ודור חייב אדם להראות את עצמו כאלו הוא בעצמו יצא עתה משעבוד מצרים שנאמר ואתנו הוציא משם וגו'. ועל דבר זה צוה הקב"ה בתורה וזכרת כי עבד היית כלומר כאלו אתה בעצמך היית עבד ויצאת לחירות ונפדית.</p> <p>ז. לפיכך כשסועד אדם בלילה הזה צריך לאכול ולשתות והוא מיסב דרך חירות. וכל אחד ואחד בין אנשים בין נשים חייב לשתות בלילה הזה ארבעה כוסות של יין. אין פוחתין לו מהם. ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה לא יפחתו לו מארבעה כוסות. שעור כל כוס מהן רביעית.</p> <p>ח. אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב. אשה אינה צריכה הסיבה. ואם אשה חשובה היא צריכה הסיבה. ובן אצל אביו והשמש בפני רבו צריכין הסיבה. אבל תלמיד בפני רבו אינו מיסב אלא אם כן נתן לו רבו רשות. והסיבת ימין אינה הסיבה. וכן המיסב על ערפו או על פניו אין זו הסיבה. ואימתי צריכין הסיבה בשעת אכילת כזית מצה ובשתית ארבעה כוסות האלו. ושאר אכילתו ושתיתו אם היסב הרי זה משובח ואם לאו אינו צריך.</p> <p>ט. ארבעה כוסות האלו צריך למזוג אותן כדי שתהיה שתיה עריבה הכל לפי היין ולפי דעת השותה. ולא יפחות בארבעתן מרביעית יין חי. שתה ארבעה כוסות אלו מייין שאינו מזוג יצא ידי ארבעה כוסות ולא יצא ידי חרות. שתה ארבעה כוסות מזוגין בבת אחת ידי חרות יצא ולא יצא ידי ארבעה כוסות לא יצא. ואם שתה מכל כוס מהן רובו יצא.</p>
--	-----------------	--

<p>י . כל כוס וכוס מארבעה כוסות האלו מברך עליו ברכה בפני עצמה. וכוס ראשון אומר עליו קדוש היום. וכוס שני קורא עליו את ההגדה. כוס שלישי מברך עליו ברכת המזון. כוס רביעי גומר עליו את ההלל ומברך עליו ברכת השיר. ובין הכוסות האלו אם רצה לשתות שותה, בין שלישי לרביעי אינו שותה.</p> <p>יא . החרוסת מצוה מדברי סופרים, זכר לטיט שהיו עובדין בו במצרים. וכיצד עושין אותה, לוקחין תמרים או גרוגרות או צמוקין וכיוצא בהן, ודורסין אותן, ונותנין לתוכן חומץ, ומתבלין אותן בתבלין כמו טיט בתבן, ומביאין אותן על השלחן בלילי הפסח.</p> <p>יב . אכילת מרור אינה מצוה מן התורה בפני עצמה אלא תלויה היא באכילת הפסח, שמצות עשה אחת לאכול בשר הפסח על מצה ומרורים. ומדברי סופרים לאכול המרור לבדו בליל זה אפילו אין שם קרבן פסח.</p> <p>יג . מרורים האמורים בתורה הן החזרת והעולשין והתמכה והחרחבינא והמרור. כל אחד מחמשת מיני ירק אלו נקרא מרור. ואם אכל מאחד מהן או מחמשתן כזית יצא, והוא שיהיו לחין. ויוצאין בקלח שלהן אפילו יבש. ואם שלקן או כבשן או בשלן אין יוצאין בהן.</p>		<p>י . כל כוס וכוס מארבעה כוסות הללו מברך עליו ברכה בפני עצמה. וכוס ראשון אומר עליו קדוש היום. כוס שני קורא עליו את ההגדה. כוס שלישי מברך עליו ברכת המזון. כוס רביעי גומר עליו את ההלל ומברך עליו ברכת השיר. ובין הכוסות האלו אם רצה לשתות שותה בין שלישי לרביעי אינו שותה :</p> <p>יא . החרוסת מצוה מדברי סופרים זכר לטיט שהיו עובדין בו במצרים. וכיצד עושין אותה לוקחין תמרים או גרוגרות או צמוקין וכיוצא בהן ודורסין אותן ונותנין לתוכן חומץ ומתבלין אותן בתבלין כמו טיט בתבן ומביאין אותה על השלחן בלילי הפסח :</p> <p>יב . אכילת מרור אינה מצוה מן התורה בפני עצמה אלא תלויה היא באכילת הפסח. שמצות עשה אחת לאכול בשר הפסח על מצה ומרורים. ומדברי סופרים לאכול המרור לבדו בליל זה אפילו אין שם קרבן פסח :</p> <p>יג . מרורים האמורים בתורה הן החזרת והעולשין והתמכה והחרחבינא והמרור. כל אחד מחמשת מיני ירק אלו נקרא מרור. ואם אכל מאחד מהן או מחמשתן כזית יצא והוא שיהיו לחין. ויוצאין בקלח שלהן אפילו יבש. ואם שלקן או כבשן או בשלן אין יוצאין בהן</p>
--	--	---

פרק שמיני

<p>א . סדור עשיית מצות אלו בליל חמשה עשר כך הוא. בתחלה מוזגין כוס לכל אחד ואחד ומברך בורא פרי הגפן ואומר עליו קדוש היום וזמן ושותה. ואחר כך מברך על נטילת ידים ונוטל ידיו. ומביאין שלחן ערוך ועליו מרור וירק אחר ומצה וחרוסת וגופו שלכבש הפסח ובשר חגיגה שליום ארבעה עשר. ובזמן הזה מביאין על השלחן שני מיני בשר אחד זכר לפסח ואחד זכר לחגיגה.</p> <p>ב . מתחיל ומברך בורא פרי האדמה ולוקח ירק ומטבל אותו בחרוסת ואוכל כזית, הוא וכל המסובין עמו כל אחד ואחד אין פחות מכזית. ואחר כך עוקרין את השלחן מלפני קורא ההגדה לבדו. ומוזגין הכוס השני, וכאן הבן שואל. ואומר הקורא, מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות, שבכל הלילות אין אנו מטבלין אפילו פעם אחת והלילה הזה שתי פעמים. שבכל הלילות, אנו אוכלין חמץ ומצה, והלילה הזה כולו מצה. שבכל הלילות אנו אוכלין בשר צלי שלוק ומבושל, והלילה הזה כולו צלי. שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות, והלילה הזה מרורים. שבכל הלילות אנו אוכלין</p>		<p>א . סדר עשיית מצות אלו בליל חמשה עשר כך הוא. בתחלה מוזגין כוס לכל אחד ואחד ומברך בורא פרי הגפן ואומר עליו קדוש היום וזמן ושותה. ואחר כך מברך על נטילת ידים ונוטל ידיו. ומביאין שלחן ערוך ועליו מרור וירק אחר ומצה וחרוסת וגופו של כבש הפסח ובשר חגיגה של יום ארבעה עשר. ובזמן הזה מביאין על השלחן שני מיני בשר אחד זכר לפסח ואחד זכר לחגיגה :</p> <p>ב . מתחיל ומברך בורא פרי האדמה ולוקח ירק ומטבל אותו בחרוסת ואוכל כזית הוא וכל המסובין עמו כל אחד ואחד אין אוכל פחות מכזית. ואחר כך עוקרין השלחן מלפני קורא ההגדה לבדו. ומוזגין הכוס השני וכאן הבן שואל. ואומר הקורא מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות שבכל הלילות אין אנו מטבלין אפילו פעם אחת והלילה הזה שתי פעמים. שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה והלילה הזה כולו מצה. שבכל הלילות אנו אוכלין בשר צלי שלוק ומבושל והלילה הזה כולו צלי. שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות והלילה הזה מרורים. שבכל הלילות אנו אוכלין</p>
--	--	--

<p>בין יושבין בין מסובין, והלילה הזה כולנו מסובין.</p> <p>ג. בזמן הזה אינו אומר והלילה הזה כולו צלי, שאין לנו קרבן. ומתחיל בגנות, וקורא עד שגומר דרש פרשת "אָרְמֵי אֲבִי כוּלָהּ" (דברים כו, ה) כולה.</p> <p>ד. ומחזיר השלחן לפניו ואומר, פסח זה שאנו אוכלין על שם שפסח המקום ברוך הוא על בתי אבותינו במצרים, שנאמר "זָבַח פֶּסַח הוּא לִי" (שמות יב, כז). ומגביה המרור בידו ואומר, מרור זה שאנו אוכלין על שם שמררו המצרים את חיי אבותינו במצרים, שנאמר "וַיִּמְרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם" (שם א, יד). ומגביה המצה בידו ואומר, מצה זו שאנו אוכלין על שם שלא הספיק בצקם שלאבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם הקדוש ברוך הוא וגאלם מיד, שנאמר "וַיֹּאפֹךְ אֶת הַבֶּצֶק אֲשֶׁר הוּצִיאוּ מִמִּצְרָיִם" (שם יב, לט). ובזמן הזה אומר פסח שהיו אבותינו אוכלין בזמן שביית המקדש קיים על שם שפסח הקדוש ברוך הוא על בתי אבותינו וכו'.</p> <p>ה. ואומר, לפיכך אנו חייבין להודות להלל לשבח לפאר לרומם ולגדל ולהדר ולנצח למי שעשה לנו *62 את כל הנסים האלו, והוציאנו מעבדות לחרות ונאמר לפניו הללויה. "הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ עַבְדֵי יְיָ" (תהלים קיג, א) עד "חֲלַמְיֵשׁ לְמַעְיָנוּ מִיָּם" (שם קיד, ח). וחזתם ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים והגיענו ללילה הזה לאכל בו מצה ומרורים. ובזמן הזה מוסיף, כן יי אלהינו ואלהי אבותינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום שמחים בבנין עירך וששים בעבודתך ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים ונודה לך שיר חדש על גאלתנו ועל פדות נפשנו ברוך אתה יי גאל ישראל. ומברך על הגפן ושותה הכוס השני.</p> <p>ו. ואחר כך מברך על נטילת ידיים ונוטל ידיו שנית, שהרי הסיח דעתו בשעת קריאת ההגדה. ולוקח שני רקיקין, חולק אחד מהן ומניח פרוס לתוך שלם ומברך המוציא לחם מן הארץ. ומפני מה אינו מברך על שתי ככרות כשאר ימים טובים, משום שנאמר "לֶחֶם עֲנִי" (דברים טז, ג) מה דרכו של עני בפרוסה אף כאן בפרוסה. ואחר כך כורך מצה ומרור כאחת ומטבל בחרוסת ומברך ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על אכילת מצות ומרורים ואוכלן. ואם אכל מצה בפני עצמה ומרור בפני עצמו מברך על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו ז. ואחר כך מברך ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו</p>	<p>בין יושבין בין מסובין והלילה הזה כולנו מסובין:</p> <p>ג. בזמן הזה אינו אומר והלילה הזה כולו צלי שאין לנו קרבן. ומתחיל בגנות וקורא עד שגומר דרש פרשת ארמי אובד אבי כולה:</p> <p>ד. ומחזיר השלחן לפניו ואומר פסח זה שאנו אוכלין על שם שפסח המקום על בתי אבותינו במצרים שנאמר ואמרתם זבח פסח הוא לה' ומגביה המרור בידו ואומר מרור זה שאנו אוכלין על שם שמררו המצריים את חיי אבותינו במצרים שנאמר וימררו את חיייהם. ומגביה המצה בידו ואומר מצה זו שאנו אוכלין על שם שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם הקדוש ברוך הוא וגאלם מיד שנאמר ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים וכו'. ובזמן הזה אומר פסח שהיו אבותינו אוכלין בזמן שביית המקדש קיים על שם שפסח הקדוש ברוך הוא על בתי אבותינו וכו'.</p> <p>ה. ואומר לפיכך אנו חייבין להודות להלל לשבח לפאר להדר לרומם לגדל ולנצח למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הנסים האלו והוציאנו מעבדות לחרות מיגון לשמחה ומאפלה לאור גדול ונאמר לפניו הללויה. הללויה הללו עבדי ה' וגו' עד חלמיש למעינו מים. וחזתם ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים והגיענו ללילה הזה לאכול בו מצה ומרורים. ובזמן הזה מוסיף כן ה' אלהינו ואלהי אבותינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום שמחים בבנין עירך וששים בעבודתך ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים שיגיע דמם על קיר מזבחך לרצון ונודה לך שיר חדש על גאלתנו ועל פדות נפשנו ברוך אתה ה' גאל ישראל. ומברך בורא פרי הגפן ושותה הכוס השני:</p> <p>ו. ואחר כך מברך על נטילת ידיים ונוטל ידיו שנית שהרי הסיח דעתו בשעת קריאת ההגדה. ולוקח שני רקיקין וחולק אחד מהן ומניח פרוס לתוך שלם ומברך המוציא לחם מן הארץ. ומפני מה אינו מברך על שתי ככרות כשאר ימים טובים משום שנאמר לחם עוני מה דרכו של עני בפרוסה אף כאן בפרוסה. ואחר כך כורך מצה ומרור כאחת ומטבל בחרוסת ומברך ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על אכילת מצות ומרורים ואוכלן. ואם אכל מצה בפני עצמה ומרור בפני עצמו מברך על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו ז. ואחר כך מברך ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו</p>
--	---

ואחר כך כורך מצה ומרור כאחד ומטבל בחרוסת ומברך ברוך אתה יי

אלהינו מלך העולם אשר קדשנו
במצותיו וצונו על אכילת מצה
ומרורים ואוכלן. ואם אכל מצה בפני
עצמה ומרור בפני עצמו מברך על זה
בפני עצמו ועל זה בפני עצמו. ז.
ואחר כך מברך ברוך אתה יי אלהינו
מלך העולם אשר קדשנו במצותיו
וצונו על אכילת הזבח ואוכל מבשר
חגיגת ארבעה עשר תחלה. ומברך ברוך
אתה יי אלהינו מלך העולם אשר
קדשנו במצותיו וצונו על אכילת
הפסח ואוכל מגופו שלפסח. ולא ברכת
הפסח פוטרת שלזבח ולא שלזבח פוטרת
שלפסח.

ח. בזמן הזה שאין שם קרבן, אחר
שמברך המוציא חוזר ומברך על אכילת
מצה ומטבל מצה בחרוסת ואוכל.
וחוזר ומברך על אכילת מרור ומטבל
מרור בחרוסת ואוכל, ולא ישהה אותו
בחרוסת שמא יבטל טעמו, וזה מצוה
מדברי סופרים. וחוזר וכורך מצה
ומרור ומטבל בחרוסת ואוכלן בלא
ברכה זכר למקדש.

ט. ואחר כך נמשך בסעודה, ואוכל
כל שהוא רוצה לאכול, ושותה כל
שהוא רוצה לשתות. ובאחרונה אוכל
מבשר הפסח ואפילו כזית, ואינו טועם
אחריו מאכל אחר כלל. ובזמן הזה
אוכל כזית מצה ואינו טועם אחריה
כלום, כדי שיהיה הפסח סעודתו וטעם
בשר הפסח או המצה בפיו, שאכילתן
היא המצה.

י. ואחר כך נוטל ידיו, ומברך
ברכת המזון על כוס שלישי ושותהו.
ואחר כך מוזג כוס רביעי וגומר
עליו את ההלל, ואומר עליו ברכת
השיר והיא יהללוך יי כל מעשיך
וכו'. ואינו טועם אחר כך כלום כל
הלילה חוץ מן המים. ויש לו למזוג
כוס חמישי ולומר עליו הלל הגדול,
והוא מ"הודו ליי כי טוב" (תהלים
קלו, א) עד" על נהרות בבל" (שם
קלז, א). וכוס זה אינו חובה כמו
ארבעה כוסות. ויש לו לגמור את
ההלל בכל מקום שירצה, אף על פי
שאינו מקום סעודה.

יא. מקום שנהגו לאכול צלי בלילי
פסחים אוכלין, מקום שנהגו שלא
לאכול אין אוכלין, גזרה שמא יאמרו
בשר הפסח הוא. ובכל מקום אסור
לאכול שה צלוי כולו כאחד בליל זה,
מפני שנראה כאוכל קדשים בחוץ. ואם
היה מחותך, או שחסר ממנו אבר, או
שלק בו אבר והוא מחובר, הרי זה
מותר במקום שנהגו.

יב. מי שאין לו יין בלילי הפסח,
מקדש על הפת כדרך שעושה בשבת,
ועושה כל הדברים על הסדר הזה. מי
שאיין לו ירק אלא מרור בלבד, בתחלה
מברך על המרור שתי ברכות בורא פרי
האדמה ועל אכילת מרור ואוכל,
וכשיגמור ההגדה מברך על המצה
ואוכלה, וחוזר ואוכל מן המרור בלא

במצותיו וצונו על אכילת הזבח
ואוכל מבשר חגיגת ארבעה עשר תחלה.
ומברך ברוך אתה ה' אלהינו מלך
העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על
אכילת הפסח ואוכל מגופו של פסח.
ולא ברכת הפסח פוטרת של זבח ולא
של זבח פוטרת של פסח :

ח. בזמן הזה שאין שם קרבן אחר
שמברך המוציא לחם חוזר ומברך על
אכילת מצה. ומטבל מצה בחרוסת
ואוכל. וחוזר ומברך על אכילת מרור
ומטבל מרור בחרוסת ואוכל. ולא
ישהה אותו בחרוסת שמא יבטל טעמו.
וזו מצוה מדברי סופרים. וחוזר
וכורך מצה ומרור ומטבל בחרוסת
ואוכלן בלא ברכה זכר למקדש :

ט. ואחר כך נמשך בסעודה ואוכל כל
מה שהוא רוצה לאכול ושותה כל מה
שהוא רוצה לשתות. ובאחרונה אוכל
מבשר הפסח אפילו כזית ואינו טועם
אחריו כלל. ובזמן הזה אוכל כזית
מצה ואינו טועם אחריה כלום. כדי
שיהיה הפסח סעודתו וטעם בשר הפסח
או המצה בפיו שאכילתן היא המצה :

י. ואחר כך נוטל ידיו ומברך ברכת
המזון על כוס שלישי ושותהו. ואחר
כך מוזג כוס רביעי וגומר עליו את
ההלל. ואומר עליו ברכת השיר והיא
יהללוך ה' כל מעשיך וכו'. ומברך
בורא פרי הגפן ואינו טועם אחר כך
כלום כל הלילה חוץ מן המים. ויש
לו למזוג כוס חמישי ולומר עליו
הלל הגדול מהודו לה' כי טוב עד על
נהרות בבל. וכוס זה אינו חובה כמו
ארבעה כוסות. ויש לו לגמור את
ההלל בכל מקום שירצה אע"פ שאינו
מקום סעודה :

יא. מקום שנהגו לאכול צלי בלילי
פסחים אוכלים. מקום שנהגו שלא
לאכול אין אוכלין גזירה שמא יאמרו
בשר פסח הוא. ובכל מקום אסור
לאכול שה צלוי כולו כאחד בליל זה
מפני שנראה כאוכל קדשים בחוץ. ואם
היה מחותך או שחסר ממנו אבר או
שלק בו אבר והוא מחובר הרי זה
מותר במקום שנהגו :

יב. מי שאין לו יין בלילי הפסח
מקדש על הפת כדרך שעושה בשבת
ועושה כל הדברים על הסדר הזה. מי
שאיין לו ירק אלא מרור בלבד. בתחלה
מברך על המרור שתי ברכות בורא פרי
האדמה ועל אכילת מרור ואוכל.
וכשיגמור ההגדה מברך על המצה
ואוכל וחוזר ואוכל מן המרור בלא

<p>ברכה . יג . מי שאין לו מצה משומרת אלא כזית , כשגומר סעודתו ממצה שאינה משומרת מברך על אכילת מצה ואוכל אותו כזית , ואינו טועם אחריו כלום . יד . מי שישן בתוך הסעודה והקיץ אינו חוזר ואוכל . בני חבורה שישנו מקצתן בתוך הסעודה חוזרין ואוכלין , נרדמו כולן ונעורו לא יאכלו , נתנממו כולן יאכלו .</p>		<p>ברכה : יג . מי שאין לו מצה משומרת אלא כזית כשגומר סעודתו ממצה שאינה משומרת מברך על אכילת מצה ואוכל אותו כזית ואינו טועם אחריו כלום : יד . מי שישן בתוך הסעודה והקיץ אינו חוזר ואוכל . בני חבורה שישנו מקצתן בתוך הסעודה חוזרין ואוכלין . נרדמו כולן ונעורו לא יאכלו . נתנממו כולן יאכלו :</p>
<p>ברין רחמנא דסייען</p>	<p>הסיימת האופיינית לרמב"ם</p>	<p>סליקו להו בס"ד</p>